

FAGFORBUNDET

Prinsipp- og handlingsprogram

Vedtekter med retningslinjer

2017–2021

Prinsipp- og handlingsprogram 2017-2021

Innhold

prinsippprogram og handlingsprogram

Prinsippprogram	3
Verdigrunnlag	3
Politisk styring	3
Rettferdige lønns- og arbeidsvilkår	4
Livslang læring	4
Sterke faglige rettigheter	5
Likestilling	5
Internasjonal solidaritet	5
Offentlige tjenester med god kvalitet	5
Klima og miljø	6
Allianse	6
Handlingsprogram	7
Tariffpolitikk	7
Likestilling	10
Livslang læring	12
Arbeidsmiljø	16
Velferd og offentlig sektor	18
Næringspolitikk og sysselsetting	23
Klima og miljø	25
Kulturelt mangfold	28
Alliansebygging	29
Solidaritet og internasjonalt arbeid	29

Prinsippprogrammet

Verdigrunnlag

Fagforbundet bygger sin politikk på frihet, likhet og solidaritet. Fagforbundet er en handlekraftig kamporganisasjon som arbeider for å videreutvikle og trygge velferdsstaten.

Likeverd er et gjennomgående prinsipp, uavhengig av etnisk eller kulturell bakgrunn, alder, kjønnsidentitet, funksjonsnivå, seksuell orientering, religion eller livssyn. Det samme prinsipp gjelder for internasjonal forståelse, solidaritet og flerkulturell integrering.

Kampen mot undertrykking, rasisme, hatefulle ytringer og diskriminering er en prioritert oppgave. Gjennom omtanke, samhold og solidaritet vil Fagforbundet styrke medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår, sikre arbeidsplassene, samt sikre uføre og pensjonister en verdig tilværelse. Arbeid er en grunnleggende menneskerett og et viktig grunnlag for den enkeltes velferd, frihet og muligheter til utfoldelse.

Politisk styring

Fagforbundet skal jobbe for å videreutvikle samfunnets demokratiske tradisjoner gjennom nasjonal politikk, lokalt selvstyre og representasjon i folkevalgte organer. Et levende folkestyre forutsetter engasjement og deltagelse fra alle grupper i befolkningen. Tre folkevalgte forvaltningsnivåer må videreføres. Regionråd og lignende samarbeidsorgan må ikke tilsidesette lokaldemokratiet. Det er viktig at det er åpenhet i offentlige

dokumenter og prosesser, slik at det ligger til rette for demokratiske beslutninger. Fagforbundet mener at det parlamentariske systemet ikke er egnet for å sikre innbyggerne i kommuner og fylkeskommuner innsyn i offentlige prosesser.

Rettferdige lønns- og arbeidsvilkår

Fagforbundet vil forbedre medlemmenes lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår gjennom kollektive tariffavtaler, sentrale forhandlinger og en solidarisk lønnspolitikk.

For å sikre en rettferdig fordeling av samfunnsgodene, vil Fagforbundet arbeide aktivt for en lønnspolitikk som reduserer lønnsforskjellene i Norge. Lønnspolitikken skal bygge på prinsippet om lik status og lik lønn for arbeid av lik verdi i kvinnedominerte og mannsdominerte yrker. Alle skal ha lovfestet rett til hel stilling og fast ansettelse. Fagforbundets mål er å sette livskvalitet foran forbruksvekst. Dette kan oppnås blant annet gjennom en kortere normalarbeidsdag.

Livslang læring

Utdanning skal være en rettighet og reell mulighet for alle, uavhengig av sosial bakgrunn og økonomiske evner. Livslang læring øker livskvaliteten, åpner muligheter for deltakelse i arbeids- og samfunnsliv og sikrer behovet for kvalifisert arbeidskraft i takt med endringene i samfunnet. Alle skal ha mulighet til læring og kompetanseutvikling gjennom hele livet.

Sterke faglige rettigheter

Opparbeidede og framforhandlede rettigheter er grunnlaget for fagbevegelsens arbeid. De mest grunnleggende er organisasjonsretten, forhandlingsretten og streikeretten. Samarbeid og allianser med politiske partier og ulike organisasjoner sikrer at disse rettighetene bevares og styrkes. All rett til medbestemmelse og innflytelse må forsterkes.

Likestilling

Likestilling skal være et gjennomgående prinsipp, som sikrer alle like muligheter til arbeid, karriere og familieliv. Det er en menneskerett å ha mulighet til et godt arbeidsliv. Dette innebærer rett til hel og fast stilling, en jobb å leve med, en lønn å leve av og en verdig pensjonisttilværelse.

Internasjonal solidaritet

Et solidarisk samfunn, nasjonalt og internasjonalt, fremmer demokrati og folkestyre og hindrer undertrykking, utbytting og nød. Samarbeid på tvers av landegrensene ved aktiv deltakelse i den Internasjonale Arbeidsorganisasjonen (ILO) og internasjonale arbeidstakerorganisasjoner, er en forutsetning for at faglige rettigheter gjøres gjeldende for arbeidstakere i alle land.

Offentlige tjenester med god kvalitet

Velferdsstaten er basert på prinsippet om å yte etter evne og få etter behov. Offentlig sektor er bærebjelken i velferdsstaten, og velferdsordningene skal eies, finansieres

og drives av det offentlige. Trygge, godt kvalifiserte og motiverte offentlige ansatte gir de beste tjenestene. Privatisering, konkurranseutsetting og utskilling av offentlige tjenester er ikke løsningen på framtidens utfordringer.

Å ta ut profitt eller konsernbidrag fra private virksomheter som leverer tjenester på vegne av offentlige myndigheter, må forbys. Offentlige tjenester skaper viktige verdier for samfunnet.

Trepartssamarbeidet er viktig for å sikre offentlige tjenester med høy kvalitet og ivareta verdiskapning og fordeling.

Klima og miljø

Livsgrunnlaget for nåværende og framtidige generasjoner sikres gjennom offentlig eierskap og kontroll over våre felles naturressurser, satsing på fornybar energi og gjennom å redusere forurensningen. En aktiv miljøpolitikk er en forutsetning for å forvalte naturressursene på en bærekraftig måte, og bevare det biologiske mangfoldet. En bærekraftig utvikling bygger på globalt samarbeid og forpliktende internasjonale avtaler.

Allianse

Fagforbundet kan ikke nå alle sine politiske målsetninger alene. Det er viktig med et godt samarbeid med politiske partier og organisasjoner som deler Fagforbundets ideologi og verdier.

Fagforbundets handlingsprogram

2018–2021

Tariffpolitikk

Fagforbundets tariffpolitikk bygger på den frie forhandlingsretten, en solidarisk lønnspolitikk og rettferdig fordeling av samfunnsgodene. Fagforbundet støtter frontfagsmodellen, hvor konkurranseutsatt næring setter normen for inntektsutviklingen i øvrige områder. Dette krever likevel en rettferdig fordeling mellom sektorer og yrkesgrupper, for å hindre at enkelte områder systematisk får lavere lønnsvekst enn andre.

All lønnsdannelse skal sikre en solidarisk lønnspolitikk, rettferdig fordeling og utjevning av sosiale forskjeller gjennom kollektive avtaler.

Fagforbundet motarbeider konkurranseutsetting og privatisering av offentlige tjenester. Arbeidsmarkeds-kriminalitet og sosial dumping er et økende problem i norsk arbeidsliv, og utgjør en trussel mot velferdsstaten, det organiserte arbeidslivet og tariffavtalene. Flere arbeidsgiver-tilknytninger enn tidligere, setter inngåtte tariffavtaler under press. Fagforbundet vil sikre retten til arbeidskamp, blant annet streik, sympatistreik og boikott.

- Arbeide for å sikre at offentlig sektor krever anstendige lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere i bedrifter som leverer tjenester til det offentlige.

I konkurransen om de billigste tjenestene, angripes og svekkes arbeidstakernes lønns- og arbeidsvilkår. Problemet må bekjempes for å sikre tarifflønn og pensjonsrettigheter for alle. Fagforbundet vil kjempe for at viktige bestemmelser i avtaleverket ikke forringes ved skifte av tariffområde, og vil ta i bruk kampmidler om nødvendig. Streikebryteri er uakseptabelt. Streikeretten er nødvendig for å ivareta arbeidstakers interesser og må ikke svekkes gjennom bruk av tvungen lønnsnemnd.

Selskapsformer med ulike regler for medbestemmelse krever at tillitsvalgte får nødvendig kunnskap om ulike avtaler på tidligst mulig tidspunkt. Lovfestet rett til innsyn i anbuds- og kontraktsforhandlinger er en forutsetning. I alle omstillingsprosesser må grunnlovens påbud om medbestemmelse følges opp. Åpenhet og demokrati i beslutningsprosesser må ivaretas på lik linje med innsynsrett og forhandlingsrett.

- Arbeide for at tillitsvalgte og ansatte sikres en reell medbestemmelse og innflytelse i saker.
- Arbeide for å sikre tillitsvalgte i alle tariffområder rett til permisjon for å ivareta sine verv.

Fagforbundet mener offentlig sektor har et spesielt ansvar for å sikre like vilkår for arbeidstakerne, og å forvalte samfunnets fellesverdier. Innleie av arbeidstakere gjennom bemanningsbyråer undergraver norsk arbeidsliv og må avvikles. For øvrig må innleie håndteres i tråd med norsk lov- og avtaleverk og internasjonalt regelverk. Hovedregelen må være fast ansettelse og full stilling.

- Arbeide for at ILO-konvensjon nr. 94 følges opp for å sikre at det stilles krav om tariffavtale hos kontraktører og underleverandører ved anbudsinnhenting.

Ved skifte av tariffavtale skal partene i den enkelte virksomhet avtale hvilke lønns- og arbeidsvilkår, samt pensjons- og forsikringsvilkår som skal videreføres. Arbeidstakere med kort opptjeningstid er viktige i den sammenheng. Alle som ønsker det, skal ha mulighet til å stå i arbeid fram til oppnådd aldersgrense.

Fagforbundet jobber for å opprettholde og forbedre medlemmenes pensjonsrettigheter. Ordningene må være kjønns- og aldersnøytrale, og så langt som mulig inneholde likelydende bestemmelser i alle tariffavtaler. All inntekt må være pensjonsgivende.

Pensjonsrettighetene må ikke svekkes ved tilpasning av offentlig tjenestepensjon og AFP til endret folketrygd. Pensjonsytelsene skal utgjøre minst to tredjedeler av inntekten. Verdien av samordningsfordelene må videreføres. Ansatte i virksomheter som utfører offentlig finansierte tjenester skal være sikret offentlig tjenestepensjon.

- Arbeide for å styrke medlemmenes pensjonsrettigheter i alle tariffområder.

Arbeidsmarkedet i Norge er kjønnsdelt. Dette medfører at kvinnedominerte yrkesgrupper har gjennomgående lavere stillingsprosent, lønn og status enn mannsdominerte. Stillingsvurdering, kvotering, rekruttering til lederstillinger og kompetanseheving er viktige virkemidler i kampen for likelønn.

Fagforbundet vil arbeide for en reform som inneholder en arbeidstidsreduksjon med full lønnskompensasjon, for eksempel sekstimersdag. Reformen må ha et helhetlig perspektiv og bygge på erfaringer fra nasjonale og internasjonale forsøk. Fagforbundet vil at alle typer turnusordninger likestilles med skiftarbeid.

Likestilling

Det er fremdeles store utfordringer i likestillingsarbeidet i Norge. Forskjeller i arbeids- og samfunnsliv gir ulik fordeling av inntekt, karriere og makt i menns favør. Ulik verdsetting av manns- og kvinneyrker bidrar til å opprettholde et kjønnsrelatert forsørger- og omsorgsmønster. Likestilling mellom kjønnene er en forutsetning for å oppnå like rettigheter og plikter i samfunnet, arbeidslivet og hjemmet. Økonomisk uavhengighet er den viktigste forutsetningen for likestilling. For å sikre økonomisk selvstendighet, må arbeidet med kjønnsnøytrale pensjonsordninger, likelønn, lavlønn og retten til hele stillinger prioriteres. Fagforbundet er mot kontantstøtte, og mener ordningen er et tilbakeskritt for likestilling i arbeidslivet. Like rettigheter og plikter må også gjelde ved omsorg for barn.

- Arbeide for at kvinner og menn skal gis like muligheter til deltakelse i arbeids-, samfunns- og organisasjonsliv.
- Arbeide for at kontantstøtteordningen opphører.
- Arbeide for at likestillingsloven styrkes og at likestillingsombudet gjenopprettes.

Permisjonsrettigheter i forbindelse med svangerskap og fødsel har et klart kjønnsperspektiv. Dette gjelder både helseperspektivet for mor og barn, og sosial beskyttelse for mødre. Kvinner har derfor et særskilt vern i norsk lov, som skal ivareta andre forhold enn omsorgsansvaret.

Endring av rettigheter til foreldrepermisjon er omfattende, og kan ikke gjennomføres uten at både kvinners og menns stilling ivaretas. Skal fedre og medforeldre ha en reell mulighet til å ta større del av omsorgsansvaret, må retten til foreldrepenger være knyttet til egen inntekt.

- Arbeide for å øke lengden på foreldrepermisjonen, en likere deling av foreldrepermisjonen og kvinners rettigheter ved svangerskap og fødsel.
- Arbeide for at fedre/medforeldre opparbeider selvstendig rett til foreldrepenger.

ILO-konvensjonen for barsel og svangerskap (nr. 183) krever at gravide i arbeidslivet skal beskyttes, og at alle kvinner har rett til fødselspermisjon før og etter fødsel, tilgang til helseordninger og ammepauser. Det er et mål at konvensjonens målsettinger innfris.

Forskjellene i helsetilbudet for kvinner og menn medfører ulik behandling for samme sykdomsforhold. Kvinnerelaterte lidelser har lavere status, og forskning, diagnostisering, medisiner og behandling tar i for stor grad utgangspunkt i menns sykdomsbilde. Såkalte «ubestemte helseplager» og muskel- og skjelettlidelser defineres ikke som yrkesskade-/sykdom, og utløser ikke rett til yrkesskadeerstatning. Fagforbundet mener jobb-

relaterte skader og sykdommer må sidestilles med andre typer yrkesskade.

- Arbeide for at belastningslidelser gir rett til yrkesskadeerstatning.

Vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunnsproblem, og en krenkelse av menneskerettighetene. Personer utsatt for vold har lavere yrkesdeltakelse og dårligere helse, og det er viktig at alle kommuner får oversikt over omfanget i sin kommune.

- Arbeide for at alle kommuner etablerer tiltak mot vold i nære relasjoner.

Prostitusjon defineres som kjøp og salg av seksuelle tjenester. Fagforbundet mener kommuner og andre offentlige instanser må styrke sin innsats på det forebyggende feltet og etablere tiltak for å hjelpe mennesker ut av prostitusjon.

- Arbeide for konkrete tiltak for å forebygge prostitusjon og seksuelle overgrep.

Livslang læring

Kunnskap er makt, og derfor har lik rett til utdanning alltid vært et sentralt krav for fagbevegelsen. Alle må sikres lik rett til grunnskole, videregående opplæring, fagskole, høyere utdanning og etter- og videreutdanning.

Vi må ha et arbeidsliv som tar i bruk og videreutvikler den enkeltes kompetanse.

Barnehagen er en viktig grunnpilar i den norske velferdsstaten. Alle barn har krav på et godt offentlig barnehage-tilbud. Barnehagen skal gi trygge rammer rundt barns frie spontane lek, læring og sosialisering. Barna skal få god omsorg med et tilpasset pedagogisk opplegg hvor barnet står i sentrum.

Den offentlige fellesskolen legger grunnlaget i utdanningssystemet. Et trygt læringsmiljø er avgjørende for den enkeltes og samfunnets utvikling. Fagforbundet ønsker en mer helhetlig skoledag, trygge økonomiske rammer og en skole som sikrer like muligheter for alle. Fagforbundet mener at faglige rettigheter og plikter skal være en del av opplæringsplanen i videregående skole.

I voksen alder er livslang læring ofte knyttet til arbeidslivet, med daglig arbeid som en viktig læringsarena. Voksnes læring er viktig som virkemiddel for sosial utjevning og økt trygghet. Fagforbundet skal være pådriver i utviklingen av utdanningstilbud og kompetansetiltak, og skal arbeide for at relevant kompetanse blir brukt av arbeidsgiver og i det enkelte arbeidsselskap. Hver arbeidsplass skal ha en kompetanseplan utviklet i samarbeid med ansatte og tillitsvalgte. Alle ansatte skal ha rett til relevant kompetanseutvikling og økonomisk uttelling. Gode rammevilkår, stipend- og låneordninger og dekking av utgifter til livsopphold er en viktig forutsetning for at alle kan benytte seg av aktuelle studietilbud.

- Arbeide for at utdanning på alle nivå skal være i tråd med individets, samfunnets og arbeidslivets behov.

- Arbeide for å styrke arbeidsplassbaserte tilbud innen fagopplæring og fagskole.
- Arbeide for at arbeidsgiver tilbyr nødvendig kompetanseheving ved reformer, omorganisering og teknologiske endringer.

Det er behov for flere lære- og praksisplasser. Prinsippet om rett til læreplass må lovfestes. Offentlige og private virksomheter må pålegges å ta inn lærlinger, for å oppfylle samfunnskontrakten som er undertegnet av arbeidslivets parter.

- Arbeide for at alle virksomheter som tar inn lærlinger, må gi en garanti for å sikre at veileder har den kompetansen som skal til for å sikre et godt faglig opplæringstilbud til lærlingen.
- Arbeide for at kontraktører og underleverandører skal være godkjente, aktive lærebedrifter.

Fagskolene skal tilby relevante utdanninger for fagarbeidere som ønsker fordypning og spesialisering i sine fag. Fagforbundet vil arbeide for en forutsigbar og bedre finansieringsordning. Overordnet styring og finansiering av utdanningssektoren skal være et offentlig ansvar. Utdanning gjennom fagskolen må gi studiepoeng og gode overganger til høyere utdanning. Fagskolen må gjøres mer kjent og få en tydeligere plass i utdanningssystemet.

Fagforbundet vil styrke fag- og yrkesopplæring og rådgivningstjeneste i grunnopplæringen. Kvaliteten i karriere-

veiledningen må styrkes, for å bidra til likeverdige, tilgjengelige og godt kjente tilbud for unge og voksne i alle livsfaser. Dette krever en rådgivningstjeneste hvor flere ansatte har yrkesfaglig bakgrunn. Flere yrkesfaglærere med relevant fagbrev må tilsettes i fag- og yrkesopplæringen. Fagskoletilbudene må videreutvikles for å gi flere påbygnings-muligheter. Utdanningssystemet må åpnes ytterligere for å etablere et mest mulig sømløst system. Partene i arbeidslivet er sentrale aktører i planlegging og iverksetting av etter- og videreutdannings-tiltak.

- Arbeide for å styrke og synliggjøre det offentlige fagskoletilbudet.
- Arbeide for at det opprettes flere studier gjennom Y-veien.
- Arbeide for å opprette nye fag- og svennebrev på relevante yrkesområder.
- Arbeide med å kvalitetssikre og tilrettelegge eksisterende og nye voksenopplæringsordninger.

Vi vil ha et utdanningssystem som møter framtidens kompetansebehov, til det trenger vi fortsatt gode offentlige og desentraliserte høyskoler og universiteter som samarbeider tett med det lokale arbeidslivet. Utdanning skal være gratis, og studentene skal ha ei studiefinansiering og studentvilkår som sikrer dem mulighet til å studere på fulltid. Utdanningsinstitusjonene skal tilby god og praksisnær undervisning som forbereder studentene på arbeidslivet.

Fagforbundet arbeider for kvalitetssikring av realkompetansevurdering og dokumentasjon på alle utdanningsnivåer og i arbeidslivet. På grunnlag av slik dokumentasjon er det mulig med opptak til høyere utdanning.

Forholdene må legges til rette for at arbeidslivet kan nyttiggjøre seg utdanning og arbeidserfaring til arbeidstakere med utenlandsk bakgrunn. Prosessen med godkjenning av utenlandsk utdanning må effektiviseres.

- Arbeide for at relevant kompetanse opparbeidet i andre land anerkjennes og godkjennes.
- Arbeide for gratis obligatorisk norskopplæring for alle minoritetsspråklige som kommer til Norge.

Det er et mål at arbeidslivet er tilrettelagt slik at flere skal kunne stå lenger i arbeid, og færre støtes ut. Det er et felles samfunnsansvar å tilby befolkningen en solid kompetanseutvikling fra barndom til alderdom. Livslang læring er en naturlig del av den enkeltes liv i samfunn og arbeid.

Arbeidsmiljø

Lovgivningen for arbeidslivet skal fastlegge rammen for et godt arbeidsmiljø som ivaretar den sosiale og velferdsmessige utviklingen i samfunnet. Dette innebærer at arbeidsmiljøloven må styrkes som en vernelov som ivaretar alle arbeidstakere gjennom aktive tiltak for å skape helsefremmende arbeidsplasser ved å forebygge belastninger, sykdom og skade samt tilby helsefremmende arbeidstidsordninger.

- Arbeide for at alle arbeidstakere sikres en verne-tjeneste uavhengig av virksomhetens størrelse.

Arbeidet med å sikre alle en trygg arbeidshverdag fri for trusler og vold må intensiveres og risikoen må reduseres. I arbeidssituasjoner med høy risiko for vold og trusler må det stilles krav om tilstrekkelig bemanning, riktig kompetanse og bruk av tekniske hjelpemidler for å øke sikkerheten. Antallet alvorlige arbeidsskader og dødsfall som skyldes arbeidsskade er ikke redusert de siste årene, dette må derfor få et større fokus.

- Arbeide for å styrke arbeidet med helse, miljø og sikkerhet (HMS).
- Arbeide for at Stortinget vedtar en nullvisjon om et arbeidsliv som ikke fører til tap av liv eller skade.

Alle har krav på tilrettelegging for å kunne opprettholde tilknytningen til arbeidslivet. Det skal legges vekt på den enkelte arbeidstakers muligheter og forutsetninger for inkludering i arbeidslivet. For å oppnå økt sysselsetting av personer med redusert funksjonsevne må det tilstrebes universell utforming av alle arbeidsplasser. Skal man forhindre utstøting i arbeidslivet må alle former for diskriminering, mobbing og trakassering motvirkes.

- Arbeide for en arbeidslivsreform som ivaretar samspillet mellom arbeidslivet og et godt privatliv.

For å skape et bedre arbeidsmiljø er det nødvendig å intensivere informasjons- og skoleringsarbeidet, særlig på det psykososiale området, samt for varsling og

ettervern for varslere. Både ledere, tillitsvalgte, verneombud og ansatte må få bedre kunnskap om problemstilling og virkemidler. For å styrke HMS-kunnskapen må det innføres en fleksibel og løpende HMS-opplæring for verneombud, arbeidsmiljøutvalgsmedlemmer og ledere utover dagens grunnopplæring.

- Arbeide for at verneombud og hovedverneombud gis bedre vilkår for å utføre sitt arbeid.
- Arbeide for en offentlig godkjenningsordning for kurs-tilbydere i HMS for å forhindre useriøse aktører.

Velferd og offentlig sektor

Offentlig sektors tjenester og det sosiale sikkerhetsnettet representert gjennom utdanningssystemet, folketrygden, sykelønnsordningen og pensjonsordningene er bærebjelker i velferdsstaten. Disse ordningene må være et offentlig ansvar. Velferdspolitiske prioriteringer som ivaretar de svakeste og gir likeverdig tilbud til alle kan ikke oppnås når tjenestene drives av private med profitt som mål.. Fagforbundet vil bidra til at kvaliteten på tjenester i velferdsstaten videreutvikles. En forutsetning for dette er at oppgaver blir løst i egen regi.

- Arbeide for at offentlige tjenester blir utført i egen regi, med høy kvalitet og forsvarlig bemanning.
- Arbeide for offentlig eierskap og folkevalgt kontroll over samfunnets infrastruktur.

- Arbeide for at det utarbeides etiske retningslinjer som gjelder anskaffelser av varer og tjenester i offentlig sektor.

Fagforbundet arbeider for en sterkere nasjonal styring med spesialisthelsetjenesten. Sykehussektoren må tilbake til folkevalgt styring og demokratisk kontroll. Styrene i helseforetakene må bestå av politisk valgte representanter med lokal forankring og representanter fra arbeidstakerorganisasjonene. Foretaksorganiseringen må skiftes ut med forvaltningsstyring. Fagforbundet vil arbeide for at bevilgningene til spesialisthelsetjenesten står i samsvar med de oppgaver og tjenester som skal utføres. Lokalsykehusene med akuttberedskap er nødvendige for å opprettholde levedyktige lokalsamfunn.

Kommune- og sykehusøkonomien er for stram. Dette, kombinert med sterke markedskrefter som ønsker å overta større deler av offentlig virksomhet, skaper grunnlag for konkurranse-utsetting, privatisering, sentralisering og utskilling av tjenester. Resultatet blir konkurranse på de ansattes lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår, tjenestene som innbyggerne mottar blir dårligere, og de ansattes kompetanse forringes. Fagforbundet ønsker en rettferdig økonomisk rammefordeling som ivaretar alle kommuner.

- Arbeide for en forpliktende økonomisk opptrappingsplan for offentlig sektor.

Skattesystemet er nøkkelen til rettferdig fordeling, og viktig for å utjevne inntektsforskjeller. Rettferdig beskatning og at alle bidrar er en forutsetning for vel-

ferdsstaten, og for å sikre offentlig sektor en økonomi som gjør det mulig å løse oppgavene. Skattesystemet må ikke svekke inntektsgrunnlaget for fellesskapet.

- Arbeide for regelverk som sikrer at offentlige midler ikke ender opp i skatteparadis.

Fagforbundet er imot egenbetalingsordninger på viktige velferdstjenester. Slike ordninger bidrar til en usosial profil, og strider mot prinsippet om lik rett til tjenester.

- Arbeide for å fjerne avgifter, gebyrer og egenandeler på velferdstjenester.
- Arbeide for at tannhelse likestilles med øvrige helse-tjenester.
- Arbeide for å sikre skattefradrag for store sykdoms-utgifter.

For å sikre at nivået på sosialhjelpen er tilstrekkelig og forutsigbar for mottakerne, må det innføres en felles norm. Inntektssikringen for de som har et mer varig behov for ytelser må løses på annen måte enn ved sosial-hjelp. Fagforbundet vil arbeide for at gravferd blir et offentlig ansvar.

Fagforbundet vil utvikle og styrke folketrygden, slik at den fortsatt gir økonomisk trygghet for alle, og bidrar til å utjevne økonomiske forskjeller. Folketrygden skal være bærebjelken i pensjonssystemet. På en rekke områder er pensjonsordningene under press. Fagforbundet vil

holde fast ved betydningen av en god pensjonsordning i offentlig sektor, og sikre avtalefesting av pensjon også i framtida.

Fagforbundet vil kjempe mot forringelse av ordningene og ensidig overføring av risiko fra arbeidsgiver til de ansatte.

For Fagforbundet er det viktig at pensjonsordningene er forutsigbare, livsvarige og like. Det er et mål at pensjonsordningene er tilrettelagt slik at de som av ulike grunner går tidlig ut av arbeidslivet, får en pensjon som gjør dette til et reelt og realistisk alternativ.

Fagforbundet vil forsvare avtaleretten på pensjon der dette er tariffavtalt eller lovregulert, og vil kjempe for at flere deler av arbeidslivet får forhandlingsrett på pensjon gjennom tariffavtalene. Fagforbundet vil, gjennom Pensjonistforbundet, arbeide for at forhandlingsrett for pensjonister på trygdeoppgjørene gjeninnføres. Det er viktig at det etableres gode uføreordninger innenfor alle tariffområder. Levealdersjusteringen på uføres alderspensjon skjermes, og opptjening må skje til 67 år. Fagforbundet vil øke minstenivået for innskudd i innskuddsordningene.

- Arbeide for at samlet pensjon ved 67 års alder ved en normal yrkeskarriere skal gi en inntekstdekning på minst to tredeler av lønn. Pensjonsordningene skal være kjønnsnøytrale og livsvarige.
- Arbeide for at alle, uavhengig av lønnsnivå og stillingsstørrelse skal omfattes av lov- eller avtalefestede tjenestepensjoner på minst to tredjedels inntekt.

- Arbeide for å forsvare og videreutvikle en offentlig folketrygd som fundament for framtidens pensjon med omlag to tredjedels inntekt.

Sykelønnsordningen er et kjerneelement i den norske velferdsstaten, og Fagforbundet er imot innføring av karensdager. Personer med langvarig sykefravær som følge av alvorlig sykdom må ivaretas spesielt. Fagforbundet vil at det må utbetales feriepenger av hele sykelønsperioden, med lik prosentsats som for feriepenger opparbeidet i arbeid.

- Arbeide for en god sykelønnsordning, og et sterkt oppsigelsesvern for sykemeldte.
- Arbeide for at Folketrygdlovens bestemmelser om friskmelding til arbeidsformidling fjernes.

Pleie- og omsorgstrengende skal ha den hjelp fra det offentlige som deres livssituasjon tilsier. Det offentlige tilbudet skal sikre befolkningen tilgang på forsvarlig støtte og hjelp, uavhengig av boform.

Boligpolitikken er en del av fordelings- og velferdspolitikken, og alle har rett til et sted å bo. Situasjonen på boligmarkedet for ungdom og folk i etableringsfasen blir stadig vanskeligere. Staten og kommunen må legge til rette for økt sosial boligbygging.

- Arbeide for en sosial boligpolitikk gjennom sterkere statlig styring og økte tilskuddsordninger for bygging av ikke-kommersielle boliger.

Digitalisering fører til endringer i arbeidslivet og stiller nye krav til arbeidstakernes kompetanse. Det er viktig at det legges til rette for at arbeidstakerne skal kunne utføre oppgavene med ny teknologi. Derfor er det viktig å styrke den digitale kompetansen. Den teknologiske utviklingen kan bidra til økt produktivitet i offentlig sektor og bedre kvalitet på tjenestene. Det er viktig å kartlegge risiko og sårbarhet som følger med de nye teknologiske løsningene. Arbeidstakernes medbestemmelserett og personvern må sikres.

Næringspolitikk og sysselsetting

I et samfunn er arbeid til alle det beste fordelingspolitiske virkemidlet. Mange støtes ut på grunn av at det stilles for høye krav til formell kompetanse, samtidig som det er en utfordring å skaffe riktig arbeidskraft. Både offentlige og private virksomheter har et ansvar for å sikre arbeidstakerne trygghet for arbeid og inntekt, ved å tilby arbeid av varig karakter, fast ansettelse og riktig opplæring.

Kommuner og fylkeskommuner er sentrale styringsverktøy, ikke bare for velferdsordninger, men også for sysselsetting og regional fordeling. For å nå målet om arbeid til alle, er det viktig at kommunene engasjerer seg mer i sysselsettingspolitikk. I den blandingsøkonomien som det norske samfunnet bygger på, er det et gjensidig avhengighetsforhold mellom offentlig og privat virksomhet. Finansmarkedene må reguleres for å sikre politisk kontroll over økonomisk utvikling og sysselsetting.

En aktiv næringspolitikk for å sikre verdiskaping, bosetting, arbeidsplasser og en bærekraftig utvikling er avhengig av et stort engasjement fra ulike aktører. En politisk styrt næringsutvikling må sikres gjennom folkevalgte demokratiske beslutningsorganer.

- Arbeide for at offentlig sektor blir en viktig motor i det næringspolitiske utviklingsarbeidet.
- Arbeide for at det blir utviklet nærings- og sysselsettingsplaner i alle kommuner.

Samspeillet mellom næringsutvikling, landbruk og matproduksjon er en viktig del av distriktpolitikken. Målet er en nasjonal politikk, med lokal forankring og lokal foredling. Det potensial som ligger i fiskerier, sjømatproduksjon, forskning og utvikling fra havet knyttet til bioteknologi, samt fra landbruk, skogbruk, bergverk og mineralutvinning, er viktig både for bosetting og en bærekraftig næringsutvikling. Innbyggere i strøk med mindre befolkningstetthet må også kunne nyte godt av de muligheter ny teknologi gir befolkningen i byer og tettbygde strøk.

- Arbeide for å sikre arbeidsplasser gjennom en aktiv distriktpolitikk.
- Arbeide for å sikre norsk matproduksjon.
- Arbeide for god infrastruktur som stimulerer til verdiskaping og bosetting i distrikta.

Klima og miljø

Framtidas miljøutfordringer krever helhetlig tenkning. Livsgrunnlaget til dagens og framtidens generasjoner må sikres bedre, ved å ivareta naturressursene på en bærekraftig måte.

- Arbeide for en helhetlig politikk som forener hensynet til miljø, sysselsetting, bosetting og velferd.
- Arbeide for økt satsing på fornybar energi, og belønningsinsentiver som gjør at energisparing foretrekkes.

I løpet av de neste tiårene må Norge, og verden, omstille seg til å bli lavutslippssamfunn. For å klare dette er det helt nødvendig at Norge får til utslippsreduksjoner innenlands, i alle sektorer. Norge må også bidra til å sikre at utviklingsland kan utvikle sine samfunn på en bærekraftig måte, samtidig som de sikres ressurser til å tilpasse seg de klimaendringene vi ikke kan unngå. Det er en forutsetning for utvikling og verdiskaping at olje- og gassutvinningen over tid erstattes av andre, bærekraftige energiløsninger. Gasskraftverk som bygges i Norge skal være basert på fullrensing.

En offensiv miljøpolitikk må sees i sammenheng med utvikling av nye produksjonsformer og sysselsetting. En storstilt satsing på alternative energikilder og ny teknologi vil kreve flere i arbeid i denne sektoren.

- Arbeide for økt miljøinnsats på tvers av landegrensene.

- Arbeide for at norsk olje- og gassproduksjon trappes ned i tråd med målene i Paris-avtalen.
- Arbeide for varig vern av havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, og andre særlig sårbare områder på norsk sokkel.

Klimapolitikk må sees i sammenheng med en aktiv næringspolitikk. Nye klimajobber må komme som erstatning for de jobbene som går tapt i sektorer som mister arbeidsplasser, både innenfor offentlig og privat sektor. Grønne skatter skal medvirke til at det blir lønnsomt å benytte miljøvennlige varer og tjenester. Økte avgifter knyttet til forurensning, må benyttes til miljø- og energivennlige løsninger og tiltak.

- Arbeide for at alle virksomheter miljøsertifiseres.
- Arbeide for å opprette nye arbeidsplasser innenfor miljøsektoren.
- Arbeide for at grønne skatter skal være progressive.

Miljøutfordringene er globale og krever både nasjonale og internasjonale løsninger. Rammevilkår for all virksomhet må ha internasjonale standarder som sikrer en bærekraftig utvikling. Fagbevegelsen må spille en sentral rolle i å utvikle helhetlige miljøtiltak. En offensiv satsing på alternative energikilder er nødvendig. Dette arbeidet må gå hånd i hånd med energiøkonomisering. Utslippsreduksjon og energiøkonomisering er områder hvor man kan få best resultater gjennom å se sektorene i sammenheng. Avfallssektoren og gjenvinningstiltak gir

fornybare energikilder til blant annet kollektivtrafikken. Staten må sørge for at biometangass utvinnes og utnyttes over hele landet, og bidra økonomisk til at dette kan gjennomføres. En satsning på energieffektivisering vil gi både mindre utslipp og bedre utnyttelse av ressursene. Store deler av reduksjonen i klimagassutslipp må foretas i kommunene, og energieffektivisering vil være et viktig verktøy i denne prosessen. Privatisering og konkurranseutsetting gir svekkede styringsmuligheter og er til hinder for å utvikle offentlig sektor i en klimavennlig retning.

- Arbeide for å sikre offentlig eierskap og kontroll med avfallshåndtering.

Det er viktig med en miljømessig tilrettelagt infrastruktur med gode transportløsninger til havs, i luften og på land. Et av de beste miljøtiltakene for å styrke kollektivtrafikken, er å heve kvaliteten og bygge ut tilbudet. Staten må sette inn nødvendige midler både til investeringer og drift, slik at det blir attraktivt å reise kollektivt, uavhengig av hvor folk bor.

- Arbeide for et godt kollektivtilbud som skal eies og drives av det offentlige.

Kulturelt mangfold

Kunst og kultur tilfører samfunnet og enkeltindivider varige verdier. Kulturens rolle i samfunnet må tydeliggjøres og verdsettes, og ikke sees som en utgiftspost i offentlige budsjetter. Kulturloven fra 2007 pålegger stat, fylkeskommune og kommune å sørge for at alle får

oppleve kultur og delta i kulturaktiviteter, men gir ingen føringer på innhold og kvalitet.

- Arbeide for at Kulturloven styrkes og konkretiseres i forskrifter.

Kulturbegrepet favner bredt, og det er viktig at det legges til rette for at hele bredden av kulturaktiviteter har tilfredsstillende møtesteder og aktivitetsarenaer.

- Arbeide for at grunnleggende kommunale kulturtilbud får tilstrekkelige ressurser til å fylle sin funksjon som møteplass og kulturarena.
- Arbeide for en god og gratis kulturskole, og fritidsklubbtilbud i alle kommuner.

Kulturtilbud utvikles i samspill mellom kunstnere, frivillige organisasjoner og offentlig ansatte kulturarbeidere. I et stadig mer komplekst samfunn må også kulturfeltet ha kompetente aktører.

- Arbeide for at alle kommuner har nødvendig kulturfaglig kompetanse.

I et flerkulturelt samfunn må nye ressurser verdsettes og tas i bruk.

Samtidig må den materielle og immaterielle kulturarven vernes, som en plattform for å forstå historien.

- Arbeide for å synliggjøre og ta i bruk ressursene i et flerkulturelt samfunn.

- Arbeide for at samisk kultur, språk og egenart styrkes.

Alliansebygging

Fagforbundet skal arbeide for å styrke det faglig/politiske samarbeidet med politiske partier som deler Fagforbundets visjoner og mål. Det er viktig å bygge allianser med arbeidstakerorganisasjoner og andre samfunnsengasjerte aktører. Deltakelse i samfunnsdebatten både gjennom politisk ledelse og lokale tillitsvalgte er vesentlig for å nå Fagforbundets politiske mål.

Solidaritet og internasjonalt arbeid

Globalisering av økonomien, hard internasjonal konkurranse og innstramminger i offentlige budsjetter forverrer forholdene for arbeidstakere over store deler av verden. Kapitalinteresser fortrenger sosiale, menneskelige og miljømessige hensyn, og bidrar til økende forskjeller. Mange steder er retten til å organisere seg, inngå tariffavtaler og å drive faglig arbeid forbudt, eller sterkt begrenset. Gjennom faglig internasjonalt samarbeid vil Fagforbundet kjempe for å bygge en sterk fagbevegelse i alle land. Gode lønns- og arbeidsvilkår er avgjørende for å kunne forsørge familien og ha mulighet til å la barn gå på skole, og unngå barnarbeid.

- Arbeide for å sikre retten til å fagorganisere seg.

Selskaper som er involvert i krenkelser av menneskerettighetene, krenkelse av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner, alvorlig miljøskade eller andre

grove brudd på grunnleggende etiske normer, må utestenges fra offentlige anbuds-, innkjøps- og pensjonsordninger.

Norske arbeidstakere påvirkes daglig av de beslutningene som fattes i EU, og EUs direktiver innskrenker nasjonale virkemidler mot sosial dumping og reduserer faglige rettigheter og velferdsordninger. Utviklingen av EØS-avtalen har fått et omfang som går langt utover det som ble forespeilet da avtalen ble inngått. Norske myndigheter må derfor sørge for en grundig gjennomgang av avtalen for å sikre den norske arbeidslivsmodellen. Internasjonale handelsavtaler må bygge på åpenhet og demokratiske prosesser. Fagforbundet er imot mekanismer som begrenser nasjonal suverenitet og demokratisk styring og kontroll.

- Kreve at ILO-konvensjoner, norske tariffavtaler og norsk arbeidslivslovgivning gis forrang foran EU-regler.
- Kreve at norske myndigheter aktivt bruker reservasjonsretten og andre tilgjengelige virkemidler når faglige rettigheter og den norske arbeidslivsmodellen presses.
- Arbeide for at Norge ikke blir medlem i EU.
- Kreve full åpenhet rundt forhandlingene og at offentlige tjenester ikke åpnes fra norsk side for utenlandske tilbydere under TISA eller andre internasjonale handelsavtaler.

Det er millioner av flyktninger og internt fordrevne mennesker i verden, og krigshandlinger er den viktigste årsaken til dette. Internasjonal solidaritet, internasjonale konvensjoner og medmenneskelighet tilsier at Norge skal føre en human asyl- og flyktningpolitikk nasjonalt og internasjonalt. En verdig asyl- og flyktningpolitikk må være i samsvar med rådene fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).

- Arbeide for at barnekonvensjonen må legges til grunn for opphold i landet.
- Arbeide for en mer human flyktningpolitikk.
- Stille seg bak den internasjonale BDS-bevegelsen (Boikott, Desinvesteringer og Sanksjoner), og arbeide for en internasjonal handelsboikott av Israel.

Nordområdene vil være Norges viktigste strategiske satsingsområde i årene som kommer, som gir muligheter og utfordringer knyttet til forvaltning, miljø, næringsinteresser og sikkerhetspolitikk. Norge har et stort ansvar for sosial, miljømessig og økonomisk bærekraftig utvikling i nord, og for å håndheve norsk lovgivning og suverenitet.

- Arbeide for å styrke nordområdepolitikken nasjonalt og internasjonalt.

Vedtekter

2017–2021

Innhold

Vedtekter 2017 – 2021

§ 1	Navn	35
§ 2	Formål	35
§ 3	Hovedorganisasjon	36
§ 4	Forbundets organisasjonsområde	37
§ 5	Likestilling	38
§ 6	Medlemskap	38
§ 7	Æresmedlemskap	40
§ 8	Medlemskontingent	40
§ 9	Kontingentfritak	41
§ 10	Eksklusjon og suspensjon	42
§ 11	Fagforeningen	44
§ 12	Når flere fagforeninger organiserer arbeidstakere hos samme arbeidsgiver	57
§ 13	Forbundsregionen	58
§ 14	Landsmøtet	71
§ 15	Ekstraordinært landsmøte	76
§ 16	Landsstyret	77
§ 17	Landsstyrets myndighetsområde	77
§ 18	Forbundsstyret	80
§ 19	Forbundsstyrets myndighetsområde	80
§ 20	Yrkesseksjonene sentralt	83
§ 21	Ungdom og pensjonister	85
§ 22	Forbundsadministrasjon og forvaltning	86
§ 23	Konfliktfond	87
§ 24	Kontrollkomiteen	87
§ 25	Endring av vedtektene	88
§ 26	Avgjørelse av tvister	88
§ 27	Oppløsning	89

§ 1 Navn

Forbundets navn er Fagforbundet.

Se retningslinjer til § 1.

§ 2 Formål

Fagforbundet skal være en ledende arbeidstaker-organisasjon som skal fremme medlemmenes faglige, økonomiske, arbeidsmiljømessige, sosiale og kulturelle interesser ved å organisere alle arbeidstakere innen sitt organisasjonsområde, jf. Prinsipp- og handlingsprogrammet.

Fagforbundet skal:

- 2.1 Arbeide for å sikre medlemmer reell innflytelse og medbestemmelsesrett på egen arbeidsplass og i egen arbeidssituasjon, samt å gi tillitsvalgte rett til å utføre sine verv for medlemmene.
- 2.2 Arbeide for likestilling og likeverd for alle.
- 2.3 Arbeide for å bedre livssituasjonen for alle medlemsgrupper.
- 2.4 Arbeide for å utvikle demokratiet nasjonalt og internasjonalt, samt å sikre frihet, likhet, solidaritet og rettssikkerhet for alle mennesker.
- 2.5 Arbeide for at fagbevegelsen alltid er fri og uavhengig.

- 2.6 Arbeide for å utvikle og sikre en offentlig sektor som til enhver tid kan yte de tjenester som enkeltmennesket og samfunnet har behov for.
- 2.7 Arbeide for å ivareta særpreget og identiteten til ulike sektorer og yrkesgrupper.
- 2.8 Arbeide for å bedre medlemmenes lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår gjennom å opprette og styrke tariffavtaler/overenskomster samt arbeide for å allmenngjøre landsomfattende tariffavtaler.
- 2.9 Arbeide for å sikre medlemmene et godt og trygt arbeidsmiljø.
- 2.10 Ivareta medlemmenes interesser i yrkesfaglige spørsmål.
- 2.11 Påvirke utdanningene i samsvar med samfunnets utvikling og arbeide for medlemmenes anseelse og faglige standard.
- 2.12 Samarbeide med aktuelle organisasjoner i inn- og utland.

§ 3 Hovedorganisasjon

Fagforbundet er tilsluttet Landsorganisasjonen i Norge (LO).

§ 4 **Forbundets organisasjonsområde**

Fagforbundet organiserer arbeidstakere, lærlinger, oppdragstakere og andre selvstendig næringsdrivende innen følgende områder:

- 4.1 Kommunale, fylkeskommunale og interkommunale virksomheter, ansatte i private, og delvis eller helt eide offentlige helse- og sosialvirksomheter og barnehager, samt virksomheter som driver skatt- og avgiftsfinansiert service og tjenester.
- 4.2 Fagforbundet organiserer ansatte i virksomheter, stiftelser og bedrifter der det er kommunal eierandel.
- 4.3 Fagforbundet organiserer arbeidstakere med yrker innen helse- og sosial, kirke, kultur og oppvekst, samferdsel og teknisk og innen kontor og administrasjon.

Dette innbefatter også:

- tannhelsetjenesten
- ansatte ved kommunale og private undervisningsinstitusjoner
- oppdragstakere som løser sentrale funksjoner i velferdssamfunnet
- ansatte innen boligkooperasjonen og boligstiftelser
- frisører, hudterapeuter og hudpleiere
- apotekteknikere og farmasøyter
- humanitære organisasjoner

- 4.4 Studenter og elever i videregående opplæring som utdanner seg til yrker innenfor forbundets organisasjonsområde.

Se retningslinjer til § 4.4.

§ 5 Likestilling

Ved valg og oppnevninger skal minst 40 % av hvert kjønn være representert der dette er mulig. Videre tilstrebes det å få valgt representanter med minoritetsbakgrunn.

Fagforbundet skal arbeide for likestilling for alle uavhengig av kjønn, alder, etnisk eller kulturell bakgrunn, seksuell orientering, religion, livssyn eller funksjonsnivå.

§ 6 Medlemskap

- 6.1.1 Alle innenfor forbundets organisasjonsområder kan tas opp som medlem, jf. § 4.
Se retningslinjer til § 6.1.1.
- 6.1.2 Medlemmer av andre LO-forbund kan tas opp som bimedlemmer jf. § 8.6.
Se retningslinjer til § 6.1.2.
- 6.2 Alle medlemmer i forbundet skal som hovedregel være medlem i geografisk avgrensede fagforeninger. Dette gjelder også studenter og elever.

- 6.3 Medlemmene i Fagforbundet tilsluttes fire yrkesseksjoner med bakgrunn i yrkestilhørighet:
- Yrkesseksjon for yrker innen helse- og sosial
 - Yrkesseksjon for yrker innen kirke, kultur og oppvekst
 - Yrkesseksjon for yrker innen samferdsel og teknisk
 - Yrkesseksjon for yrker innen kontor og administrasjon

Se retningslinjer til § 6.3.

- 6.4 De som har tatt arbeid under godkjent arbeidsstans eller er ekskludert av andre fagforbund, kan bare være medlem etter særskilt vedtak i forbundsstyret.

- 6.5 Arbeidstakere som står tilsluttet eller representerer politiske partier, organisasjoner eller grupper som har nazistisk, rasistisk eller fascistisk formål, kan ikke være medlemmer i forbundet.

Det samme gjelder de som har opptrådt slik at forholdet faller inn under vilkårene for eksklusjon eller suspensjon, jf. § 10.1.

- 6.6 Innmelding og utmelding i Fagforbundet skal skje skriftlig eller elektronisk.

- 6.7 Overføring av medlemmer mellom LO-forbund reguleres av LOs vedtekter.
Se retningslinjer til § 6.7.

§ 7 Æresmedlemskap

Medlemmer som i spesiell grad har utmerket seg i arbeidet for forbundets interesser, kan av forbundsstyret utnevnes til æresmedlemmer. Æresmedlemmer er fritatt for kontingent. Se retningslinjer til § 7.

§ 8 Medlemskontingent

- 8.1 Medlemmer med inntektsgivende arbeid betaler 1,45 % av brutto lønn i kontingent til forbundet.
Se retningslinjer til § 8.1.
- 8.2 Landsstyret fastsetter en maksimumskontingent og minimumskontingent.
- 8.3 OUO - fondets særkontingent eller andel av kontingent fastsettes av landsstyret.
- 8.4 Premie til kollektive forsikringer kommer i tillegg til forbundets kontingent.
- 8.5 Fagforeningen får overført 0,3 % av trekkgrunnlaget (brutto lønn) til drift av foreningen.

Fagforeninger kan i årsmøte vedta lokal tilleggs-kontingent dersom spesielle forhold tilsier det.

Slik kontingent godkjennes av forbundsstyret. Se retningslinjer til § 8.5.

- 8.6 Bimedlemmer betaler vanlig kontingent. Unntatt er premien til kollektive forsikringsordninger og OUO. Se retningslinjer til § 6.1.2.
- 8.7 Elever, lærlinger, studenter, alders- og uførepensjonister betaler den kontingent som landsstyret fastsetter.
- 8.8 Medlemmer som skylder kontingent for mer enn 6 måneder blir strøket som medlem. Se retningslinjer til § 8.8.
- 8.9 Ekstraordinær kontingent kan utskrives av landsstyret, jf. § 17.

§ 9 Kontingentfritak

- 9.1 Medlemmer som ikke mottar lønn/sykelønn fritas for kontingent ved: arbeidsløshet, arbeidsstans (streik og lockout), permisjoner, attføring, rehabilitering eller verneplikt utover 1 måneds varighet. Grunnlaget for kontingentfritak må dokumenteres.

Premien til kollektive forsikringer må likevel betales.

- 9.2 Alders- og uførepensjonister er fritatt for premie til kollektive forsikringer. Pensjonister som er fylt 75 år er også fritatt for kontingent.

§ 10 Eksklusjon og suspensjon

10.1 Eksklusjon

Forbundsstyret kan ekskludere et medlem som:

10.1.1 Opptrer i strid med Fagforbundets vedtekter eller vedtak.

10.1.2 Ikke retter seg etter pålegg truffet av kompetent organ innen Fagforbundet.

10.1.3 Opptrer til skade for Fagforbundet.

10.1.4 Styret i fagforeningen, regionsstyret og forbundsstyret behandler aktuelle eksklusjonsforslag, jfr. §§ 11.2.9 og 13.4.2. Til gyldig vedtak om eksklusjon kreves 3/4 flertall i forbundsstyret. Før saken behandles skal alle faktiske forhold utredes. Den saken gjelder, skal gis adgang til å forklare seg skriftlig og muntlig for forbundsstyret før vedtak fattes. Et mindretall kan anke vedtaket inn for overordnet organ. Vedtaket kan klages til landsstyret innen 4 uker etter at rekommandert varsel om forbundsstyrets vedtak er mottatt av den det gjelder.

Etter søknad kan den ekskluderte igjen bli medlem dersom forbundsstyret med alminnelig flertall vedtar det.

10.2 Suspensjon

Etter de samme kriterier som for eksklusjon kan et medlem suspenderes fra tillitsverv i forbund-

ets organer. Styret i fagforeningen, regionsstyret og forbundsstyret behandler aktuelle suspensjonsforslag innenfor sine respektive ansvarsområder etter vedtektene. Styret i fagforeningen kan etter de samme kriteriene også suspendere et medlem som er tillitsvalgt etter lov- og avtaleverk i forhold til arbeidsgiver.

Vedtak om suspensjon fattes med alminnelig flertall. Den saken gjelder skal gis adgang til å forklare seg skriftlig og muntlig før saken behandles. Vedkommende medlem og et mindretall i organet kan anke vedtaket inn for et overordnet organ. Regionsstyret behandler anker fra styret i fagforeningen, forbundsstyret behandler anker fra regionsstyret. Landsstyret er ankeorgan for saker som behandles av Forbundsstyret. For øvrig gjelder de samme regler som for eksklusjon.

Ankefristen ved suspensjon er 4 uker fra det tidspunktet vedkommende ble gjort kjent med vedtaket.

Vedtak om suspensjon skal være tidsbegrenset og vedkommende kan ikke inneha tillitsverv i noen av forbundets organer eller være tillitsvalgt etter lov- og avtaleverk i forhold til arbeidsgiver.

§ 11 Fagforeningen

Fagforeningen skal:

Ivareta og fremme forbundets interesser innen sitt virkeområde, og gjennomføre sitt arbeid i samsvar med vedtekter og prinsipp- og handlingsprogram og vedtak fattet av overordnede organ.

11.1 Organisering

11.1.1 Som hovedregel etableres det fagforeninger innenfor geografisk avgrensede områder.

Fagforeningens navn skal være Fagforbundet, organisasjonsområdets navn. Ved fastsettelse av navn skal forbundsregionen uttale seg før vedtak fattes.

Se retningslinjer til § 11.1.1.

11.1.2 Organiseringen av fagforeningen er uavhengig av arbeidsgivers organisering.

11.1.3 Fagforeningen kan vedta å opprette Representantskap.

11.1.4 Fagforeningen skal sørge for at tillitsvalgtapparatet bygges opp etter de gjeldende hovedavtaler, jf. §§ 11.5.2. og 11.7.

11.2 Oppgaver

Følgende oppgaver skal ivaretas av fagfor-

eningen i henhold til vedtektene og vedtak i overordnet organ:

11.2.1 Arbeidsoppgaver i forhold til lønns- og arbeidsvilkår, arbeidsmiljø og lov- og avtaleverket.

Se retningslinjer til § 11.2.1.

11.2.2 Likestilling og likeverd.

11.2.3 Yrkespolitisk påvirkning.

11.2.4 Yrkesorganisatorisk, yrkespolitisk og yrkesfaglige tilbud herunder etter- og videreutdanning og annen opplæring.

11.2.5 Fagligpolitisk arbeid og politisk påvirkning.

11.2.6 Medlemsverving og medlemsoppfølging.

Se retningslinjer til § 11.2.6.

11.2.7 Organisasjonsdriften.

11.2.8 Grunnleggende organisasjonsopplæring.

11.2.9 Behandle saker om suspensjon/eksklusjon av medlemmer, jf. § 10.

11.2.10 Ungdoms- og pensjonistarbeid.

11.3 Årsmøtet

- 11.3.1 Årsmøtet er fagforeningens høyeste organ. Det er medlemmene i fagforeningen som bestemmer hvordan de vil avholde sitt årsmøte. Årsmøtet kan sammensettes som et medlemsmøte eller som et representantskapsmøte. Årsmøtet/representantskapet velger styret og behandler andre årsmøtesaker.
- 11.3.2 Ordinært årsmøte skal avholdes senest 31. januar. Årsmøtet skal kunngjøres med minst 30 dagers varsel. Saker som ønskes behandlet på årsmøtet, må sendes styret innen 14 dager etter at årsmøtet er kunngjort.
- 11.3.3. Innkalling til årsmøtet må skje med minst 10 dagers varsel. Dagsorden skal gå fram av innkallingen. Andre saker enn de som er ført opp skal ikke behandles. Årsmøtet skal behandle årsberetning, regnskap, innkomne forslag, handlingsplan, budsjett og foreta valg.
- 11.3.4 Følgende valg foretas på årsmøtet:
- Fagforeningsstyret, jf. § 11.5
 - Yrkesseksjonsstyrene, jf. § 11.8
 - Ungdomsutvalg, jf. § 11.9
 - Pensjonistutvalg, jf. § 11.9
 - Valgkomite, jf. § 11.3.5
 - Revisor og vara, jf. § 11.3.6

Alle valgene gjennomføres slik at ikke hele styret/utvalget er på valg i samme årsmøte, jf. retningslinjer til § 11.5.1.

Årsmøtet avgjør selv hvilke funksjoner som skal velges ved særskilt valg og antall styremedlemmer og varamedlemmer. Det skal ved valgene tilstrebes god representasjon av tillitsvalgte og medlemmer fra de ulike yrkesseksjoner og virksomhetsområder som fagforeningen dekker.

11.3.5 Valgkomiteen må som hovedregel være sammensatt slik at også de ulike yrkesseksjonene, ungdoms- og pensjonistorganiseringene er representert.

11.3.6 Til å revidere fagforeningens regnskap skal det velges 2 revisorer og 1 vara som har ansvar for at revisjonsarbeidet utføres. Revisor kan ikke inneha andre tillitsverv i fagforeningen. Se retningslinjer til § 11.3.6.

11.3.7 Årsmøtet velger også:
Fagforeningens representanter med vara til forbundsregionens Representantskap/ regionsmøte. Leder i fagforeningen skal være én av representantene jf. § 13.2.

Yrkesseksjonenes representanter med vara til regionskonferansen i yrkesseksjonene. Leder av yrkesseksjonen skal være en av representantene jf. § 13.5.1.

Ungdomsutvalgets representanter med vara til regionskonferansen for ungdom. Ungdomstillitsvalgt skal være en av representantene jf. § 13.6.1.

Pensjonistutvalgets representanter med vara til regionskonferansen for pensjonister. Pensjonisttillitsvalgt skal være en av representantene jf. § 13.6.2.

- 11.3.8 Årsmøtet kan vedta lokal tilleggskontingent. Slik kontingent godkjennes av forbundsstyret.
- 11.3.9 Ekstraordinært årsmøte skal innkalles når styret, eller minst 25 % av medlemmene, forlanger det. Forbundsstyret kan også forlange innkalt til ekstraordinært årsmøte. På det ekstraordinære årsmøtet kan bare behandles de saker som har vært foranledningen til innkallingen. Slikt årsmøte kan innkalles med 7 dagers varsel.
- 11.4 Medlemsmøte og representantskap
 - 11.4.1 Medlemsmøtet eller representantskapet er fagforeningens høyeste myndighet i årsmøteperioden. Medlemsmøtet/representantskapet holdes så ofte styret gjør vedtak om det, eller når minst 25 % av medlemmene krever det, minimum to ganger per år. Et av møtene skal behandle tariffkrav på alle tariffområder. Jf. «Retningslinjer for tariffkrav/tariffrevisjoner/ forståelse av overenskomster» (andre retningslinjer).
 - 11.4.2 Saker som ønskes formelt behandlet i medlemsmøtet/representantskapet skal sendes til styret.

11.4.3 Det avholdes egne medlemsmøter i yrkesseksjonene og ved de enkelte virksomhetene (klubbene).

11.5 Styret i fagforeningen

11.5.1 Årsmøtet velger styre med følgende sammensetning:
Leder, nestleder, opplæringsansvarlig, kasserer, ledere for yrkesseksjonene, leder av ungdomsutvalget og leder av pensjonistutvalget. Leder av ungdomsutvalget må være 30 år eller yngre. Det er anledning til å heve aldersgrensen til 33 år dersom det ikke finnes kandidater som er yngre. Årsmøtet velger i tillegg nødvendig antall styremedlemmer. Ett styremedlem skal være tillitsvalgt etter en hovedavtale.

Hele styret, varamedlemmer og revisor velges for 2 år.

Det velges vara i rekke. For ledere av yrkesseksjonene, leder av ungdomsutvalget og leder av pensjonistutvalget velges personlige vara representanter som er nestledere.

Styret i fagforeningen kan velge et arbeidsutvalg blant sine medlemmer og fastsetter eventuelt fullmakter for dette.

Se retningslinjer til § 11.5.1.

11.5.2 Styret skal:

- lede virksomheten og gjennomføre de oppgaver som vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram, årsmøtet og andre overordnede organ bestemmer.
- koordinere virksomheten slik at alle deler av arbeidet innen fagforeningens område fungerer.
- sørge for at tillitsvalgte etter hovedavtalene blir valgt i forhold til alle arbeidsgivere i området, og gjennom dette konstituere klubbledelse, jf. § 11.7.
- ha ansvar for drift og økonomi i fagforeningen, herunder klubbene.
- utpeke ett verneombud fra en av virksomhetene i fagforeningens organisasjonsområde som skal tiltre styret med tale og forslagsrett.
- ha ansvar for at medlemsregisteret er oppdatert.
- ivareta sekretæroppgaver, opplæringsvirksomhet, informasjon, verving og medlemsoppfølging.
- gi informasjon til tillitsvalgte i alle avtaleområder og etablere et kontaktorgan mellom styret og disse.
- drive fagligpolitisk påvirkningsarbeid innenfor sitt organisasjonsområde.
- gjennomføre samlinger for tillitsvalgte på alle tariffområder.
- foreta suppleringsvalg til ungdomsutvalg, pensjonistutvalg og til styrene i yrkesseksjonene etter innstilling fra de aktuelle utvalgene eller yrkesseksjonsstyrene. Suppleringsvalg til fag-

foreningsstyret foretas av styret selv, eller ekstraordinært årsmøte.

- behandle saker om eksklusjon/suspensjon i henhold til § 10.
- påse at det yrkesfaglige arbeidet gjennom yrkesseksjonene, ungdomsarbeidet og pensjonistarbeidet fungerer etter vedtektene.

11.5.3 Alle styremedlemmene har et ansvar for fagforeningens totale virksomhet. Videre er oppgavefordelingen i styret følgende:
Lederen har den daglige ledelsen og ansvaret for driften og det overordnede økonomiansvaret i fagforeningen mellom styremøtene. Lederen har et spesielt ansvar for å sikre at fagforeningsstyret har rutiner og planer for alle arbeidsområder, herunder verving av medlemmer.

Nestlederen er lederens stedfortreder og spesielt ansvarlig for styrets verve- og informasjonsvirksomhet.

Kassererens hovedoppgave er fagforeningens økonomi- og regnskapsarbeid.

Opplæringsansvarliges oppgave er å tilrettelegge for å gjennomføre organisatorisk opplæring i fagforeningen.

Leder av ungdomsutvalgets hovedoppgaver er å verve, aktivisere og beholde lærlinger, elever, studenter og unge arbeidstakere.

Leder av pensjonistutvalgets hovedoppgave er å legge forholdene til rette for at alders- og uførepensjonistene kan delta i fagforeningens arbeid.

Leder av yrkesseksjonens hovedoppgave er å bidra til at medlemmene får de yrkesfaglige tilbud og den oppfølging som følger av § 11.8.2.

Ett av styremedlemmene i fagforeningen skal ha et særlig ansvar for arbeidsmiljøaktiviteten. Jf. retningslinjer til § 11.2.1.

- 11.5.4 Styret kan fatte vedtak når minst halvparten av medlemmene er til stede. Ved stemmelikhet er leders stemme avgjørende.
- 11.5.5 Beretning, regnskap, handlingsplan, budsjett, og årsmøteprotokollen sendes forbundsregionen umiddelbart etter årsmøtet.
- 11.6 Oppløsning, deling og sammenslåing av fagforening
 - 11.6.1 Fagforeningen kan ikke oppløses, deles eller sammenslås uten godkjenning fra forbundsregionens styre. Se retningslinjer til § 11.6.1.

Fagforeningen kan ikke begunstige enkeltmedlemmer av fagforeningen med eiendeler/midler.

En fagforening kan ikke overføre verdier til stiftelser eller andre sammenslutninger med en selvstendig formuesmasse som etter sitt formål skal tilgodese medlemmene, uten at disposisjonen og vedtektene for stiftelsen/ sammenslutningen på forhånd er godkjent av forbundsstyret.

11.6.2 Dersom to eller flere av forbundets fagforeninger blir slått sammen, beholdes aktiva og passiva i den nye fagforeningen.

11.6.3 Dersom en fagforening deles, fordeles aktiva og passiva forholdsvis mellom de nye fagforeningene. Ved tvist avgjør forbundsstyret.

11.6.4 Om en fagforening oppløses uten at medlemmene overføres til annen forening, tilfaller foreningens aktiva forbundet, om ikke forbundsstyret gjør vedtak om noe annet.

11.7 Klubben

11.7.1. Klubben er forbundets organisasjonsledd på virksomhets- og undervirksomhetsnivå og følger arbeidsgivers fullmaktstruktur. Klubben omfatter alle medlemmer som er ansatt innenfor den aktuelle virksomhet jf. § 12.

11.7.2. Medlemmene ved den enkelte virksomhet/undervirksomhet utgjør klubben og velger sine tillitsvalgte etter reglene i den enkelte hovedavtale. Tillitsvalgtes oppgaver følger av hovedavtalene.

- 11.7.3 Tillitsvalgte utgjør ledelsen av klubben. Der det er flere tillitsvalgte velges et klubbstyre.
- 11.7.4. Klubbstyrets sammensetning bør avspeile bredden i medlemsmassen der det er mulig. Samhandlingen mellom klubbstyret og yrkesorganiseringen er nødvendig for ivaretagelse av medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår. Se retningslinjer til § 11.7.4.
- 11.7.5. Det avholdes medlemsmøter på virksomhetsnivå for å behandle saker som angår egne medlemmer. Referat fra disse møtene sendes fagforeningsstyret.
- 11.7.6. Det skal føres protokoll over forhandlinger med arbeidsgiver, kopi sendes fagforeningsstyret.
- 11.7.7. Klubben er organisatorisk underlagt fagforeningsstyret eller et koordineringsledd. Styret i fagforeningen eller styret i koordineringsleddet har adgang til møter i klubben.
- 11.7.8. Klubbledelsens organisatoriske rolle er:
- å rekruttere nye medlemmer
 - å formidle informasjon
 - å formidle forbundets politikk overfor arbeidsgiver
 - å utarbeide enkel beretning som inngår i årsberetningen til fagforeningen. Denne sendes fagforeningsstyret innen 1. desember.

11.8 Yrkesseksjonene i fagforeningen

11.8.1 Årskonferansen, sammensetning og valgprosedyre.

I fagforeningen skal yrkesseksjonen ha et eget styre eller en leder av yrkesseksjonen. Der det er medlemsgrunnlag skal det avholdes en årskonferanse i yrkesseksjonen i etterkant av årsmøtet i fagforeningen. Konferansen skal behandle saker som angår yrkesseksjonens oppgaver etter § 11.8.2 og planer i forhold til vedtak fattet på årsmøtet i fagforeningen. Se retningslinjer til § 11.8.1.

11.8.2 Yrkesseksjonsstyret/leder av yrkesseksjonen skal:

- arbeide med saker som berører medlemmenes yrkesfunksjon.
- tilrettelegge forskjellige former for yrkesfaglig tilbud til alle medlemmer i yrkesseksjonen.
- arbeide med yrkespolitiske spørsmål.
- tilrettelegge for at tillitsvalgte får yrkesfaglig kompetanse.
- sikre en sterk kobling mellom det yrkesfaglige og det forhandlingsmessige.
- være ansvarlig for medlemsmøter i yrkesseksjon.
- gjennomføre yrkesorganisasjonelle tiltak og opprette yrkesfaglige grupper eller oppnevne kontaktperson innenfor yrkesområder når det er hensiktsmessig.

- forvalte økonomien i yrkesseksjonen i henhold til budsjett.

Yrkesseksjonsstyret i fagforeningen skal behandle alle saker som ligger innenfor yrkesseksjonens ansvarsområde.

11.9 Ungdoms- og pensjonistutvalg

Årskonferanse for ungdom og ungdomsutvalg.

Der det er medlemsgrunnlag avholdes det en årskonferanse for ungdom i fagforeningen. Denne avholdes i etterkant av årsmøtet. Konferansen behandler spørsmål som omhandler lærlinger, elever, studenter og unge medlemmer generelt, og planer i forhold til vedtak fattet av årsmøtet i fagforeningen.

Se retningslinjer til § 11.9.1.

Årskonferanse for pensjonister og pensjonistutvalg.

Der det er medlemsgrunnlag avholdes det en årskonferanse for pensjonister i fagforeningen. Denne avholdes i etterkant av årsmøtet. Konferansen behandler spørsmål som særlig omhandler alders – og uførepensjonistene og deres rolle i fagforeningens arbeid, og planer i forhold til vedtak fattet på årsmøtet i fagforeningen. Se retningslinjer til § 11.9.2.

§ 12 Når flere fagforeninger organiserer arbeidstakere hos samme arbeidsgiver

- 12.1 Alle medlemmer i forbundet er som hovedregel medlem i geografisk avgrensede fagforeninger. Når to eller flere fagforeninger organiserer arbeidstakere hos samme arbeidsgiver skal oppbygging av tillitsvalgtapparatet være tilpasset arbeidsgiver. En slik tillitsvalgtordning skal ikke være et ekstra organisasjonsledd, men opptre i henhold til § 11.7. I slike tilfeller opprettes koordineringsledd. Beslutninger fattet i koordineringsledd er bindende for de fagforeningene og forbundsregionene som er representert og for tillitsvalgtapparatet i den aktuelle virksomhet.

Se retningslinjer til § 12.

- 12.2 Tillitsvalgtordningen forutsettes dekket av arbeidsgiver. Utgifter som ikke dekkes av arbeidsgiver utlignes forholdsvis på de aktuelle fagforeningene.

Retningslinjer for arbeidet utarbeides av de berørte lokale fagforeningene og godkjennes av den forbundsregionen/de forbundsregioner fagforeningen tilhører.

Se retningslinjer til § 12.

§ 13 Forbundsregionen

Forbundets regionale mellomnivå benevnes forbundsregion.

Forbundsregionen skal:

- Ivareta og fremme forbundets interesser innen sitt virkeområde, og gjennomføre sitt arbeid i samsvar med vedtekter og prinsipp- og handlingsprogram og vedtak fattet av overordnede organ.
- Landsstyret bestemmer den geografiske avgrensningen av forbundsregionene og eventuelle overgangsordninger i den forbindelse.

13.1 Organisering

Innen hver region utgjør fagforeningene en forbundsregion. Hvis en fagforening omfatter et geografisk område utover en region, tilsluttes denne én forbundsregion etter vedtak i forbundsstyret.

Forbundsregionens navn skal være Fagforbundet, regionens navn. Forbundsregionen er et organisatorisk mellomledd mellom fagforeningene og forbundet sentralt.

Forbundsregionen skal:

- ha tilsyn med at fagforeningene og yrkesseksjonene fungerer, bistå, samordne og yte service i saker som gjelder disse, og dermed sikre at alle medlemmer får et godt organisatorisk og yrkesfaglig tilbud.
- gjennomføre oppsøkende virksomhet overfor

fagforeningene for å sikre at foreningene fungerer på beste måte.

13.2 Regionsmøtet og representantskapet

Regionsmøtet er forbundsregionens høyeste organ.

13.2.1 Regionsmøtet utgjøres av et representantskap sammensatt i henhold til § 13.3.

13.2.2 Regionsmøtet avholdes hvert annet år innen utgangen av mars.

Følgende valg foretas på regionsmøtet:

- Regionsstyret med vara jf. § 13.4.1
- Yrkesseksjonsstyrer jf. § 13.5.2
- Ungdomsutvalg jf. § 13.6.1
- Pensjonistutvalg jf. § 13.6.2
- Valgkomité jf. § 13.2.3
- Revisjons- og kontrollkomité jf. § 13.2.5.

Kun medlemmer på 30 år eller yngre er valg-
bare er valgare til verv i ungdomsutvalget.
Foreligger det ikke kandidater som er 30 år
eller yngre som kan påta seg vervet åpnes det
for å velge kandidater opp til 33 år.

Valgperioden er 2 år.

13.2.3 Regionsmøtet velger styre med varamedlemmer, og behandler andre regionsmøtesaker. Valgkomiteen skal fortrinnsvis velges av regions-

møtet, eller på et representantskapsmøte senest 3 måneder før det regionsmøtet hvor valgene foretas.

Valgkomiteen må være sammensatt slik at også de ulike yrkesseksjonene, ungdoms- og pensjonistorganiseringene er representert.

- 13.2.4 Regionsmøtet eller representantskapsmøtet velger:
- delegater til landsmøtet i henhold til forbundets vedtekter, jf. §§ 14.2 til 14.6.
 - yrkesseksjonenes representanter med vara til landskonferansen i yrkesseksjonene jf. § 20.
 - ungdomsutvalgets representanter med vara til landskonferansen for ungdom jf. § 21.1.
 - pensjonistutvalgets representanter med vara til landskonferansen for pensjonister jf. § 21.2.
- 13.2.5 Det velges en revisjons- og kontrollkomité på 3 personer.

Kontrollkomiteens medlemmer kan ikke ha andre verv i forbundsregionen. Revisjonstjenester kan kjøpes av et godkjent revisjonsbyrå/-kontor. Revisjons- og kontrollkomiteen innkalles til regionsmøtet/representantskapet med tale- og forslagsrett. Se retningslinjer til § 13.2.5.

- 13.2.6 Alle medlemmer av Fagforbundet i forbundsregionen er valgbare. En kan ikke samtidig

være valgt og ha et aktivt ansettelsesforhold i forbundet. Medlemmer i en landsdekkende fagforening kan inneha tillitsverv i regionen der vedkommende har sitt arbeid.

- 13.2.7 Forbundsregionens øverste organ mellom regionsmøtene er representantskapet. Det skal avholdes minst to ganger i året. Det året det er regionsmøte skal det avholdes minst ett møte.
- 13.2.8 Regionsmøtet avgjør hvilke funksjoner som skal velges ved særskilt valg og antall styremedlemmer og varamedlemmer i rekke. Det velges personlig vararepresentanter for lederne av yrkesseksjonene, leder av ungdomsutvalget og leder av pensjonistutvalget.
- 13.2.9 Ekstraordinært regionsmøte holdes når regionsstyret eller mer enn halvparten av representantskapet har sendt begjæring om det til regionsstyret. Møtet skal kunngjøres minst tre uker før det finner sted og kan bare behandle den eller de saker som møtet er berammet for. Med kunngjøringen utsendes saksdokumentene. Ekstraordinært regionsmøte kan ikke endre den ordinære regionsmøteperioden.
- 13.2.10 Regionsmøtet/representantskapet innkalles skriftlig med minst tre ukers varsel. Med innkallingen skal sendes regionsstyrets beretning og forslag til sakliste med oppgave over innkomne saker samt regionsstyrets innstilling til disse.

13.2.11 Regionsmøtets/representantskapets vedtak avgjøres med alminnelig flertall når vedtektene ikke bestemmer noe annet. Ved stemmelikhet er forslaget falt.

13.2.12 Regionsmøtet/representantskapet behandler handlingsplaner, beretninger, regnskap og budsjett.

13.3 Sammensetning av regionsmøtet og forbundsregionens representantskap

13.3.1 Regionsmøtet og forbundsregionens representantskap.

Representantskap er sammensatt av representanter fra fagforeningene, yrkesseksjonene, ungdoms- og pensjonistorganiseringene i forbundsregionen.

Styret for forbundsregionen er medlem med fulle rettigheter i representantskapet. Dette gjelder også når representantskapet er regionsmøte.

13.3.2 Til regionsmøtet og forbundsregionens representantskap fordeles representanter fra fagforeningene etter følgende skala:

Inntil 200 medlemmer 1 representant
201 – 600 medlemmer 2 representanter
601 – 1100 medlemmer 3 representanter
1101 – 2000 medlemmer 4 representanter

Deretter en representant for hver påbegynte tusen medlemmer. Lederne i fagforeningene skal være en av fagforeningens representanter.

Antallet representanter for yrkesseksjonene skal være tilsvarende 20 % av forbundsregionens totale antall fagforeningsrepresentanter. Av dette antallet skal hver yrkesseksjon tildeles 15 %. Det øvrige antallet, 40 %, fordeles etter yrkesseksjonens medlemstall i forbundsregionen.

Se retningslinjer til § 13.3.2.

Medlemstallet pr. 31/12 foregående år danner grunnlaget for beregningen.

Ungdoms- og pensjonistutvalgene oppnevner 2 representanter hver.

Forbundsstyret kan etter søknad godkjenne annen representasjonsordning.

13.4 Regionsstyret

13.4.1 Sammensetning av regionsstyret:

Leder, nestleder, opplæringsansvarlig, lederne for yrkesseksjonene, leder av ungdomsutvalget, leder av pensjonistutvalget og nødvendig antall styremedlemmer valgt på regionsmøtet. For lederne for yrkesseksjonene, leder av ungdomsutvalget og leder av pensjonistutvalget velges personlig vararepresentant som er nest-

lederne i yrkesseksjonene, ungdomsutvalget og pensjonistutvalget.

Leder og nestleder av ungdomsutvalget må være 30 år eller yngre. Det er anledning til å heve aldersgrensen til 33 år dersom det ikke finnes kandidater som er yngre.

13.4.2 Styret skal:

- ha det øverste ansvaret for forbundsregionen, slik den fremgår av vedtektene, herunder også det øverste økonomiske ansvaret. Daglig utøves dette av leder.
- lede forbundsregionens virksomhet og gjennomføre de oppgaver som vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram, regionsmøte/representantskap og overordnet organ på forbundsnivå har bestemt.
- gjennomføre fagligpolitisk påvirkningsarbeid.
- sørge for at fagforeningene utfører sine oppgaver etter vedtekter og vedtak i overordnet organ.
- besøke lokale fagforeningers styremøte minst en gang per år.
- sørge for at fagforeningene og tillitsvalgte får nødvendig opplæring.
- gjennomføre tariffkonferanser.
- innkalle og forberede regionsmøter og representantskapsmøter.
- innkalle til møte eller på annen måte gripe inn overfor fagforeninger som ikke fungerer etter vedtektene, forbundets retningslinjer, handlingsplan og vedtak i forbundsstyret/lands-

styret. Styret sender melding om saken til forbundsstyret og har rett og plikt til å sørge for at lovlig fattede vedtak blir gjennomført i fagforeningen. (Se retningslinjer til § 13.4.2)

- avgi regnskap og beretning årlig.
- ivareta sekretær oppgaver, opplæringsvirksomhet, informasjonsarbeid, yrkesfaglig arbeid, ungdomsarbeid og pensjonistarbeid.
- foreta suppleringsvalg etter innstilling fra yrkesseksjoner, ungdoms- og pensjonistutvalg. Suppleringsvalg til regionsstyret foretas av representantskapet.
- behandle saker om eksklusjon/suspensjon i henhold til § 10.
- påse at ungdoms- og pensjonistarbeid blir ivaretatt.
- godkjenne opprettelse og oppløsning av fagforeninger, jf. § 11.6.
- behandle søknad fra fagforeningene om utsettelse på avholdelse av årsmøte.

13.4.3 Styret har rett til å uttale seg ved suppleringsvalg av medlemmer og varamedlemmer til forbundets bestemmende organer.

13.4.4 Protokoll fra regionsmøter og representantskapsmøter sendes forbundet umiddelbart etter vedtak. Dette innbefatter handlingsplan for kommende periode, beretning og regnskap med rapport fra revisjons- og kontrollkomiteen.

13.4.5 Styret kan fatte vedtak når minst halvparten av

medlemmene er tilstede. Ved stemmelikhet er leders stemme avgjørende.

- 13.5 Yrkesseksjonene i forbundsregionen.
Yrkesseksjonene i forbundsregionen skal sørge for at alle medlemmer får et yrkesfaglig tilbud, følge opp rekruttering og organisering av de yrkesgruppene de har ansvaret for.

Regionskonferansen i yrkesseksjonen.
Regionskonferansen er yrkesseksjonens høyeste organ i forbundsregionen, og avholdes hvert annet år etter at regionsmøtet er avholdt. Konferansen skal legge planer for virksomheten i tråd med vedtak fattet av regionsmøtet og annet overordnet organ, vedta yrkesfaglige, yrkesorganisatoriske og yrkespolitiske tema.

Regionskonferansens sammensetning avgjøres av yrkesseksjonen selv, men slik at hver fagforening med medlemmer i aktuell yrkesseksjon har minst 1 representant.
Se retningslinjer til § 13.5.1.

Yrkesseksjonsstyret.
Yrkesseksjonsstyret skal bestå av minst 3 medlemmer.

Yrkesseksjonsstyret skal:
– lede yrkesseksjonens virksomhet på regionsnivå og gjennomføre de oppgaver som vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram og

- overordnet organ på yrkesseksjons- og forbunds nivå har bestemt.
- gjennomføre politisk påvirkningsarbeid innenfor yrkesseksjonens ansvarsområde.
 - være et organisatorisk mellomledd mellom yrkesseksjonens leder/ styret i fagforeningen og yrkesseksjonsstyret sentralt.
 - oppnevne representanter til regionsmøtet/ representantskapet, jf. § 13.3.2.
 - koordinere yrkesarbeidet og legge til rette for samarbeid mellom yrkesseksjonene i fagforeningene.
 - arrangere og innstille til regionskonferansen i yrkesseksjonen.
 - forvalte økonomien i yrkesseksjonen i forbundsregionen i henhold til budsjett.
 - sørge for nødvendig yrkesorganisering innen yrkesseksjonen og påse at vedtektsfestede, og eventuelt andre nødvendige, yrkesfaglige undergrupper innen yrkesseksjonens område både opprettes og fungerer.
 - sørge for at alle medlemmer får tilbud som bidrar til yrkesfaglig utvikling.
 - følge opp yrkesseksjonene i fagforeningene slik at de kan gi medlemmene det tilbudet de skal ha etter vedtektene samt følge opp rekruttering og organisering av de yrkesgruppene de har ansvar for.

Styret i yrkesseksjonen i forbundsregionen skal behandle alle saker som ligger innenfor yrkesseksjonens ansvarsområde.

13.6 Ungdomsarbeid og pensjonistarbeid i forbundsregionen

- 13.6.1 Regionskonferansen for ungdom, ungdomsutvalget og ungdomsarbeid.
Regionskonferansen for ungdom er ungdomsorganiseringsens høyeste organ i forbundsregionen og avholdes hvert annet år etter at regionsmøtet er avholdt. Konferansen skal legge planer for virksomheten i tråd med vedtak fattet av regionsmøtet og annet overordnet organ.

Regionskonferansen består av representanter fra hver fagforening i regionen og student- og elevforumet.

Ungdomsutvalget i forbundsregionen skal:

- lede utvalgets virksomhet på regionsnivå og gjennomføre de oppgaver som vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram og overordnet organ har bestemt.
- arbeide med ungdomssaker og følge opp fagforeningenes ungdomsutvalg i deres arbeid.
- ha medansvar for verving og oppfølging av elever, studenter, lærlinger og unge arbeidstakere, samt oppfølging av ungdomsarbeidet i fagforeningene.
- ha uttalerett i alle ungdomsspørsmål.
- ha ansvar for at det opprettes et rådgivende student- og elevforum i forbundsregionen. Student- og elevforumet skal om mulig være representert i ungdomsutvalget.

Leder av ungdomsutvalget er medlem av regionsstyret.

Se retningslinjer til § 13.6.1.

13.6.2 Regionskonferansen for pensjonister, pensjonistutvalget og pensjonistarbeid.

Regionskonferansen for pensjonister er pensjonistorganiseringens høyeste organ i forbundsregionen og avholdes hvert annet år etter at regionsmøtet er avholdt. Konferansen skal legge planer for virksomheten i tråd med vedtak fattet av regionsmøtet og annet overordnet organ.

Regionskonferansen for pensjonister består av representanter fra hver fagforening i forbundsregionen.

Pensjonistutvalget i forbundsregionen skal:

- lede utvalgets virksomhet på regionsnivå og gjennomføre de oppgaver som vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram og overordnet organ har bestemt.
- arbeide med pensjonssaker og følge opp fagforeningenes pensjonistutvalg i deres arbeid.
- arbeide med saker av betydning for alders- og uførepensjonister, og følge opp fagforeningenes pensjonisttillitsvalgt/ pensjonistutvalg i deres arbeid.
- ha medansvar for arbeidet med alders- og uførepensjonistsaker i fagforeningene.

- ha uttalerett i alle spørsmål som angår alders- og uførepensjonister.

Alle som er registrert som alders- og uførepensjonistmedlemmer i forbundsregionen er valgbare.

- 13.7 Økonomi, regnskap og revisjon
Forbundet gir tilskudd til drift av forbundsregionen etter de regler som landsstyret bestemmer.

Forbundsregionens regnskap føres etter retningslinjer som vedtas av landsstyret.

Forbundsregionens regnskap skal revideres i samsvar med særskilt revisjonsinstruks, utformet i henhold til den til enhver tid gjeldende revisjonsinstruks for Fagforbundets regnskaper.

§ 14 Landsmøtet

- 14.1 Landsmøtet er forbundets høyeste myndighet. Ordinært landsmøte avholdes hvert 4. år, i 2. halvdel av året.

- 14.2 Tiden for landsmøtet skal fastsettes senest 12 måneder før det holdes. Melding om tidspunkt skal sendes fagforeningene og forbundsregionene sammen med utkast til foreløpig sakliste for landsmøtet. Saklisten sendes ut senest 8 måneder før landsmøtet.

14.3 Landsmøtet består av 280 regionsdelegater, 80 yrkesseksjonsdelegater, landsstyrets medlemmer, samt 5 delegater fra ungdomsorganisaseringen og 5 delegater fra pensjonistorganisaseringen.

14.4 280 delegater fordeles regionsvis etter antall medlemmer.

Ved landsmøtet i 2021 møter forbundsregionene med det antall delegater fylkeskretsene i ny forbundsregion til sammen møtte med i landsmøtet 2017.

Regionsmøtet eller forbundsregionens representantskap foretar valg av regionsdelegatene etter forslag fra fagforeningene og retningslinjer fastsatt av landsstyret.

80 delegater fordeles yrkesseksjonsvis etter antall medlemmer. Hver yrkesseksjon har rett til 12 delegater før fordeling foretas.

Forbundsregionens medlemstall pr. 1. januar i det året landsmøtet finner sted danner beregningsgrunnlaget for det antall delegater vedkommende forbundsregion skal velge.

Se retningslinjer til § 14.4.

14.5 Valg av delegater fra forbundsregionene kan ikke finne sted før den foreløpige sakslisten er behandlet av dem som skal delta i valget.

- 14.6 De valgte delegater skal ha frie mandater.
- 14.7 Alle medlemmer av Fagforbundet kan fremme forslag til saker som skal behandles på landsmøtet ved å sende dem til fagforeningene.
- 14.8 Forslag fra fagforeningene sendes via forbundsregionen. Forbundsregionens innstilling til fagforeningenes forslag og forbundsregionens egne forslag sendes forbundsstyret sammen med forslagene fra fagforeningene.

Forbundsstyret og landsstyret har rett til å sette fram forslag til landsmøtet.

- 14.9 Forslagene fra fagforeninger, forbundsregionen, sentralt ungdomsutvalg, sentralt pensjonistutvalg og de sentrale yrkesseksjonsstyrene må være forbundsstyret i hende senest 10 måneder før landsmøtet avholdes.
- 14.10 Forslag til sakslisten og forretningsorden samt de innsendte forslag og innstillinger sendes fagforeningene og forbundsregionene senest 3 måneder før landsmøtet avholdes.
- 14.11 Landsmøtet gjør vedtak om den endelige sakslisten og forretningsorden.
- 14.12 Landsstyrets medlemmer har ikke stemmerett i saker som angår faglig beretning.

- 14.13 Forbundets kontrollkomité skal delta på landsmøtet med tale- og forslagsrett.
- 14.14 Medlemmer av Fagforbundet kan gis adgang til landsmøtet i den grad plassen tillater det.
- 14.15 Landsmøtets vedtak avgjøres ved alminnelig flertall når disse vedtekter eller forretningsorden ikke bestemmer noe annet.
- 14.16 For alle valg gjelder en valgperiode på 4 år.
- 14.17 Følgende saker skal behandles av landsmøtet:
- Konstituering
 - Årsberetning og regnskap
 - Forbundets faglige årsberetninger
 - Innkomne saker
 - Prinsipp- og handlingsprogram
 - Valg
 - Vedtekter

Landsmøtet skal uttale seg om landsmøteperiodens regnskap og årsberetninger.
Følgende valg foretas på landsmøtet:

- 14.19.1 Forbundsstyrets arbeidsutvalg bestående av:
- Leder
 - 2 nestledere
 - 2 arbeidsutvalgsmedlemmer
 - Lederne av yrkesseksjonene

- 14.19.2 Yrkesseksjonsstyrer, ungdomsutvalg og pensjonistutvalg:
- Yrkesseksjonsstyrer bestående av leder, nestleder, fire styremedlemmer og varamedlemmer i rekke.
 - Ungdomsutvalg bestående av leder, nestleder, fire medlemmer og fire varamedlemmer i rekke. Kun medlemmer på 30 år eller yngre er valgbare til leder og nestleder i ungdomsutvalget. Leder og nestleder i ungdomsutvalget er frikjøpt på heltid.
 - Pensjonistutvalg bestående av leder, nestleder, fem medlemmer derav minst ett uføremedlem og fire varamedlemmer i rekke. Det velges personlig vara for uføremedlem.

- 14.19.3 Forbundsstyret bestående av 21 medlemmer sammensettes slik:
- Forbundsstyrets arbeidsutvalg (9)
 - 10 forbundsstyremedlemmer med personlige varamedlemmer
 - Leder av ungdomsutvalget
 - Leder av pensjonistutvalget

Nestleder av ungdomsutvalget gis møte-, tale- og forslagsrett.

Varamedlemmer for lederne av yrkesseksjonene, leder av ungdomsutvalget og leder av pensjonistutvalget er nestlederne.

For øvrig velges ikke varamedlemmer for arbeidsutvalgets medlemmer.

- 14.19.4 Landsstyret sammensettes slik:
– Forbundsstyrets medlemmer (21).

Ved landsmøtet i 2017 velges 38 medlemmer og 38 varamedlemmer etter vedtektene av 2013 § 14.19.2 første strekpunkt.

- Antall medlemmer fra yrkesseksjonene tilsvarende 2/3 av antall regionsmedlemmer fordelt slik at hver yrkesseksjon blir representert forholdsmessig etter medlemstall. Medlemmer fra yrkesseksjonene fordeles med 5 fra hver yrkesseksjon, de øvrige fordeles etter forholdstallsprinsippet. Det velges tilsvarende antall varamedlemmer i rekke.
- Nestleder av ungdomsutvalget
- Nestleder av pensjonistutvalget
- 2 varamedlemmer for henholdsvis ungdomsutvalget og pensjonistutvalget.

- 14.19.5 Kontrollkomité på 3 medlemmer og 3 varamedlemmer i rekke.
Kontrollkomiteens medlemmer kan ikke ha verv i noe ledd i forbundet.

- 14.19.6 Lederne av kompetansesentrene.
Disse har møte- og talerett i landsstyret.

- 14.20 Et aktivt ansettelsesforhold i organisasjonen kan ikke innehas samtidig med verv i vedtektsfestede organer.

- 14.21 Landsmøtet fastsetter kontingenten til forbundet.
- 14.22 Landsmøtet vedtar hvilke obligatoriske kollektive forsikringsordninger forbundet skal tilmelde seg.

§ 15 Ekstraordinært landsmøte

- 15.1 Ekstraordinært landsmøte holdes når landsstyret bestemmer det, eller når mer enn halvparten av forbundsregionene har sendt skriftlig krav om det til forbundsstyret.
- 15.2 Ekstraordinært landsmøte innkalles av landsstyret.
- 15.3 Det bør innkalles til ekstraordinært landsmøte med minst 3 ukers varsel. Slikt ekstraordinært landsmøte kan bare behandle de saker som var grunnlaget for innkallingen. Saksdokumentene sendes ut sammen med innkallingen.
- 15.4 Ekstraordinært landsmøte kan ikke endre den ordinære landsmøteperioden. Medlemmer av Fagforbundet kan gis adgang til ekstraordinært landsmøte dersom plassen tillater det.

§ 16 Landsstyret

Landsstyret er forbundets høyeste organ mellom landsmøtene.

- 16.1 Landsstyret innkalles til møte minst to ganger per år.
- 16.2 Forbundets kontrollkomité innkalles til Landsstyrets møter og har tale- og forslagsrett i saker som hører inn under komiteens gjøremål, jf. § 24.
- 16.3 Forbundsstyrets medlemmer har stemmerett i alle saker med unntak av de saker som er nevnt i §§17.3 og 17.11.
- 16.4 Landsstyret kan fatte vedtak når minst halvparten av medlemmene er tilstede. Ved stemmelikhet er leders stemme avgjørende.

§ 17 Landsstyrets myndighetsområde

- 17.1 Lede forbundets virksomhet i overensstemmelse med vedtektene, arbeide etter de vedtak og hovedprinsipper som landsmøtet har trukket opp og utarbeide handlingsplaner i forhold til dette.
- 17.2 Foreta suppleringsvalg for den gjenværende del av landsmøteperioden i tilfelle noen av de tillitsvalgte er fratrudd.
Se retningslinjer til § 17.2.
- 17.3 Fastsette foregående års regnskap og årsberetning innen utgangen av juni måned.
- 17.4 Behandle og vedta generelle retningslinjer for

- forbundets virksomhet i samsvar med vedtektenes § 2, samt vedta års- og langtidsbudsjett.
- 17.5 Fastsette særkontingent eller andel av kontingent til OUO-fond.
 - 17.6 Fastsette forbundsstyrets og kontrollkomiteens godtgjørelse.
 - 17.7 Behandle ankesaker.
 - 17.8 Velge representanter med vararepresentanter til Landsorganisasjonens kongress og representantskap.
Se retningslinjer til § 17.8.
 - 17.9 Ivareta medlemmenes felles interesser på tvers av yrkesseksjons- og yrkesgruppetilhørighet samt avtaleområder.
 - 17.10 Utlikne eventuell ekstrakontingent.
 - 17.11 Fremlegge faglig beretning.
 - 17.12 Velge valgkomité til landsmøtet. Valgkomiteen må være sammensatt slik at også de ulike yrkesseksjonene, ungdoms- og pensjonistorganiseringene er representert.
Se retningslinjer til § 17.12.
 - 17.13 Foreslå sakliste og forretningsorden til for-

bundets landsmøte, samt lage innstilling til innsendte forslag.

- 17.14 Innkalle til landsmøte.
- 17.15 Fastsette de overordnede prioriteringene og rammekravene ved tariffoppgjørene.
- 17.16 Fatte vedtak om uravstemning i viktige saker og fastsette retningslinjene for slike avstemninger. Avstemningen kan gjelde alle, eller enkelte fagforeninger.
- 17.17 I særlige tilfeller dispensere fra forbundets vedtekter.
- 17.18 Godkjenne alle retningslinjer til vedtektene.

§ 18 Forbundsstyret

- 18.1 Medlemmene har møteplikt til forbundsstyrets møter. Overholdes ikke møteplikten kan landsstyret velge å oppnevne ny representant.
- 18.2 Ved uenighet i forbundsstyret, har et mindretall på mer enn 1/3 rett til å anke følgende saker til landsstyret:
 - Eksklusjon og suspensjon av medlemmer og tillitsvalgte.
 - Anvendelse av forbundets midler.
 - Tolkningstvister vedrørende forbundets vedtekter.

- 18.3 Forbundsstyret kan fatte vedtak når minst halvparten av medlemmene er tilstede. Ved stemmelikhet er leders stemme avgjørende.

§ 19 Forbundsstyrets myndighetsområde

- 19.1 Lede og koordinere forbundets virksomhet i samsvar med vedtektene, landsmøtets og landsstyrets vedtak.
- 19.2 Behandle søknader fra fagforeninger om å fravike bestemmelsene i vedtektene. Forbundsregionens styre skal uttale seg om søknaden.
- 19.3 Forbundsstyret skal avgi årsregnskap og årsberetning innen utgangen av juni måned. Årsregnskap og årsberetning skal være underskrevet av samtlige av forbundsstyrets medlemmer. Har én som skal underskrive innvendinger mot årsregnskap eller årsberetning, skal vedkommende underskrive med påtegnet forbehold og gi nærmere redegjørelse i årsberetningen.
- 19.4 Tilsettingsmyndighet.
- 19.5 Forbundsstyret fastsetter godtgjøring for forbundets valgte. Forbundsstyret eller den forbundsstyret gir fullmakt, inngår tariffavtaler med de ansattes organisasjoner.
- 19.6 Kan kreve at fagforeningenes regnskap gjennomgås av revisjon.

- 19.7 Valg av revisor/ revisjonsselskap.
- 19.8 Fremme forslag til overordnede prioriteringer og rammekrav ved tariffoppgjør overfor landsstyret.
- 19.9 Inngå og være part i alle tariffavtaler som inngås. Jf. «Retningslinjer for tariffkrav/tariffrevisjoner/forståelse av overenskomster» (andre retningslinjer).
- 19.10 Godkjenne forbundets tariffkrav ved tariffrevisjoner.
- 19.11 Vedta plassoppsigelse, streik eller bruk av andre kampmidler.
- 19.12 Opprette forhandlingsutvalg for å ivareta sentrale forhandlinger innenfor de ulike tariffområdene. Forhandlingsutvalgene skal ha representasjon fra yrkesseksjonene.
- 19.13 Innkalle landsstyret og forberede de saker som skal til behandling.
- 19.14 Vedta eksklusjon/suspensjon i samsvar med § 10.
- 19.15 Avgjøre tvister om tolkning av forbundets vedtekter.
- 19.16 Sørge for at forbundsregionene utfører sine oppgaver etter vedtekter og vedtak i overordnet organ.

- 19.17 Sikre at forbundets opplæring fungerer. Forbundet sentralt har ansvaret for utvikling, gjennomføring og kvalitetssikring av forbundets opplæring.
- 19.18 Ha ansvaret for administrasjonens virksomhet.
- 19.19 Forvalte forbundets midler innenfor rammen av vedtekter og prinsipp- og handlingsprogram, samt landsstyrets budsjett.
- 19.20 Oppnevne rådgivende utvalg, herunder et likestillingsråd.
- 19.21 Særvvedtekter for fagforeningen og senere endringer av disse godkjennes av forbundsstyret etter uttalelse fra styret i forbundsregionen. Særvvedtekter for forbundsregionen godkjennes av forbundsstyret.
- 19.22 Forbundsstyret kan delegere avgjøringsmyndighet til arbeidsutvalget.

§ 20 Yrkesseksjonene sentralt

20.1 Landskonferansen

Landskonferansen avholdes etter at landsmøtet er avholdt og skal legge planer for virksomheten i tråd med vedtak fattet av landsmøtet, og behandle yrkesfaglige, yrkesorganisatoriske og yrkespolitiske tema.

Landskonferansen skal for øvrig behandle de saker som er naturlig innenfor yrkesseksjonens ansvarsområde.

Landskonferansens sammensetning avgjøres av yrkesseksjonen selv, men slik at hver region har minst 1 representant.

Se retningslinjer til § 20.1.

- 20.2 Yrkesseksjonsstyrets myndighetsområde
- Yrkesseksjonsstyret er yrkesseksjonens øverste myndighet i landsmøteperioden.
- Yrkesseksjonsstyret skal:
- lede yrkesseksjonens virksomhet og utføre oppgaver i henhold til vedtekter, retningslinjer, prinsipp- og handlingsprogram, vedtak fattet av landskonferansen for yrkesseksjonen og andre overordnede forbundsorganer.
 - utføre politisk påvirkningsarbeid sentralt innenfor yrkesseksjonens ansvarsområde.
 - følge opp alle spørsmål som berører medlemmenes yrkesfunksjon, og påse at de får et godt yrkesfaglig tilbud. Arbeide for å styrke yrkesidentitet, status, yrkesetikk og vilkår for de ulike yrkesgruppene som yrkesseksjonen representerer.
 - forvalte yrkesseksjonens økonomi i henhold til budsjett.
 - medvirke til at yrkesseksjonene i forbundsregionene utfører sine oppgaver etter vedtektene og vedtak i overordnet organ.

- påse at yrkesseksjonsstyrene i regionene får den nødvendige opplæring av forbundet.
- innkalle til landskonferanse for yrkesseksjonen.
- forberede og innstille saker til landskonferansen for yrkesseksjonen.
- innkalle til en ledersamling for de regionale lederne av yrkesseksjonene som sammen med yrkesseksjonsstyret skal velge delegater til landsmøtet, foreslå kandidater til leder av yrkesseksjonen, nestleder og øvrige medlemmer/ varamedlemmer i styret, og foreslå medlemmer til yrkesseksjonens representanter til forbundsstyret/ landsstyret. Forslagene fremmes overfor Fagforbundets valgkomité Jf. §§ 14.19.1, 14.19.2 og 14.19.3.
- medvirke til at yrkesseksjonens underordnede organer får den nødvendige veiledning og bistand innen yrkesseksjonens ansvarsområde.
- innstille på kandidater som må velges ved suppleringsvalg i landsstyret når tillitsvalgte fra yrkesseksjonene fratrer i landsmøteperioden.

§ 21 Ungdom og pensjonister

21.1 Ungdomsarbeid

Landskonferansen for Fagforbundet Ung. Det avholdes en landskonferanse hvert annet år. Landskonferansen sammensettes av delegater fra forbundsregionene. Konferansen skal legge planer for virksomheten i tråd med vedtak fattet av landsmøtet.

Ungdomsutvalget skal:

- lede Fagforbundet Ung og utføre oppgaver i henhold til vedtekter, retningslinjer, prinsippl- og handlingsprogram, vedtak fattet av landskonferansen og andre overordnede forbundsorganer.
- ungdomsutvalget skal ha uttalerett i saker relatert til ungdomsspørsmål.

Se retningslinjer til § 21.1.

21.2 Pensjonistarbeid

Landskonferansen for pensjonister.

Det avholdes en landskonferanse hvert annet år. Landskonferansen sammensettes av delegater fra forbundsregionene. Konferansen skal legge planer for virksomheten i tråd med vedtak fattet av landsmøtet.

Pensjonistutvalget skal:

- lede pensjonistorganiseringen og utføre oppgaver i henhold til vedtekter, retningslinjer, prinsippl- og handlingsprogram, vedtak fattet av landskonferansen og andre overordnede forbundsorganer.
- Pensjonistutvalget skal ha uttalerett i saker relatert til alders- og uførespørsmål.

Se retningslinjer til § 21.2.

§ 22 Forbundsadministrasjon og forvaltning

- 22.1 Forbundet har sitt hovedkontor i Oslo. Deler av forbundsadministrasjonen legges til kompetansesentrene.
- 22.2 Forbundsstyret bestemmer hvem som skal forplikte forbundet i økonomiske saker.
- 22.3 Forbundets midler skal plasseres på en økonomisk forsvarlig måte. Midler skal ikke plasseres i foretak/aktivitet i strid med Fagforbundets formål. Dessuten kan midler nyttes til kjøp av fast eiendom og tegning av aksjer i foretak som forbundet har interesse av å være medeier i. Forbundsstyret må til enhver tid påse at forbundets midler anbringes slik at de kan realiseres hurtig.
- 22.4 Forbundet skal ha statsautorisert revisor.

§ 23 Konfliktfond

- 23.1 Forbundet skal ha et konfliktfond. Se retningslinjer § 23.1 og «Retningslinjer for stønad under arbeidsstans» (andre retningslinjer).
- 23.2 Konfliktfondets midler anbringes slik at de kan nyttes når situasjonen krever det.

§ 24 Kontrollkomiteen

- 24.1 Kontrollkomiteen har i oppdrag å påse at organisatoriske og økonomiske disposisjoner er i samsvar med forbundets vedtekter og vedtak.
- 24.2 Kontrollkomiteens beretning fremlegges for forbundsstyret, landsstyret og landsmøtet i forbindelse med behandlingen av forbundets regnskap og årsberetning.
Se retningslinjer til § 24.

§ 25 Endring av vedtektene

Disse vedtektene kan bare endres eller oppheves på et landsmøte. Vedtektsendringer vedtas med alminnelig flertall. Oppløsning, § 27, må vedtas av landsmøtet med 2/3 flertall. Det samme gjelder ved endring av forbundets grunnleggende struktur med yrkesseksjoner og fagforeninger.

Vedtektene trer i kraft ved vedtak.

§ 26 Avgjørelse av tvister

Tvister om hvordan vedtektene kan forstås kan ikke bringes inn til prøving for de ordinære domstoler. Tvister av denne art, som er avgjort av forbundsstyret eller landsstyret, kan den som er part i tvisten bringe inn for voldgiftsrett.

Voldgiftsretten skal bestå av tre medlemmer. Justitiarius ved Oslo tingrett utnevner voldgiftsrettens formann som skal være en dommer.

Fagforbundet og den annen part i tvisten utnevner hver sin meddommer.

Voldgiftsretten avgjør tvisten med endelig virkning for partene. Fristen for å bringe saken inn for voldgiftsretten er 2 – to – måneder regnet fra det tidspunkt da melding om forbundsstyrets eller landsstyrets avgjørelse er sendt i rekommandert brev.

§ 27 Oppløsning

Vedtak om oppløsning av forbundet kan bare fattes på et ordinært eller ekstraordinært landsmøte.

Til forslagetts endelige vedtakelse kreves 2/3 flertall på landsmøtet. Oppløses forbundet, skal dets aktiva disponeres av det landsmøtet som treffer beslutning om oppløsning.

Retningslinjer 2017–2021

Innhold

Retningslinjer 2018 – 2021

Retningslinjer til § 1 Navn	91
Retningslinjer til § 6 Medlemskap	91
Retningslinjer til § 7 Æresmedlemskap	93
Retningslinjer til § 8 Medlemskontingent	93
Retningslinjer til § 11 Fagforeningen	94
Retningslinjer til § 12 Når flere fagforeninger organiserer arbeidstakere hos samme arbeidsgiver	100
Retningslinjer til § 13 Forbundsregionen	103
Retningslinjer til § 14 Landsmøtet	108
Retningslinjer til § 17 Landsstyrets myndighetsområde	110
Retningslinjer til § 20 Yrkesseksjonene sentralt	111
Retningslinjer til § 21 Ungdom og pensjonister	114
Retningslinjer til § 23 Konfliktfond	118
Retningslinjer til § 24 Kontrollkomiteen	118
Andre retningslinjer	120
Retningslinjer for valg og avstemninger i Fagforbundet	120
Retningslinjer for tariffkrav/tariff- revisjoner/forståelse av overenskomster	125
Retningslinjer for avstemningover tarifforslag	127
Retningslinjer for stønad under arbeidsstans	128
Fagforbundets gullmerke med diplom	128

Retningslinjer til § 1 Navn

Det er ikke anledning til å benytte forkortelser av forbundets navn.

Retningslinjer til § 6 Medlemskap

Retningslinjer til § 6.1.1

For å kunne bli medlem i Fagforbundet forutsettes det at vedkommende er yrkesaktiv, lærling, student eller elev i videregående opplæring.

Medlemskapet skal være i den fagforeningen der vedkommende har den største stillingsandelen. Dersom stillingsandelene er like store skal fagforeningstilhørigheten avgjøres av medlemmet selv.

Student- og elevmedlemmer

Fagforbundet organiserer studenter og elever.

Studentmedlemskap

Minimumskrav for å kunne organisere seg som studentmedlem er at studiet anses som hovedbeskjeftigelse, minimum 30 studiepoeng pr år. Inntekt må ikke overstige lånekassens inntektsgrense angående stipend. Inntekt i studiets ferieperioder regnes ikke med.

Studentmedlemmer har rettigheter i henhold til de obligatoriske kollektive forsikringsordningene og OOU.

Elevmedlemskap

Minimumskrav for å kunne organisere seg som elev, er følgende:

- at skoletiden anses som hovedbeskjeftigelse, minimum 20 timer pr. uke

Elev- og lærlingmedlemmer har ingen rettigheter i henhold til de obligatoriske kollektive forsikringsordningene og OUO, med mindre de betaler kontingent tilsvarende studentmedlemmer.

Se for øvrig retningslinjer til § 11.2.6.

Retningslinjer til § 6.1.2

Bimedlem betaler kontingent på vanlig måte, unntatt premien til obligatoriske kollektive forsikringer og OUO. Bimedlemmer har ingen rettigheter til stipend fra OUO og utbetalinger fra Fagforbundets stønadskasse. Et bimedlemskap gir ingen rettigheter i kollektiv hjemforsikring via Fagforbundet.

Retningslinjer til § 6.3

Det er ikke anledning til å benytte forkortelser ved benevning av yrkesseksjonene. Navnet yrkesseksjon er vedtatt for å tydeliggjøre og markedsføre forbundets yrkesorganisering.

Retningslinjer til § 6.7

Dette gjelder LOs vedtekter § 19 som er slik:

- Forbundene plikter å motta medlemmer fra et annet forbund, når medlemmene har sitt medlemskap i

orden. Nytt forbund kan gi melding om endring til tidligere forbund, hvis medlemmet ikke selv har ordnet med dette.

- Vilkåret for slik overføring er at medlemmer har eller har fått arbeid i et yrke som ligger innenfor forbundets virkeområde.
- Overføring skal finne sted innen to måneder regnet fra det tidspunkt medlemmene har fått arbeid i vedkommende yrke. I slike tilfeller får medlemmet straks rettigheter i det nye forbundet, og medlemskort skal utleveres gratis.

Retningslinjer til § 7 Æresmedlemskap

Fritaket gjelder sentral og lokal kontingent, obligatoriske forsikringer og Fagforbundets OUO-fond.

Retningslinjer til § 8 Medlemskontingent

Retningslinjer til § 8.1

Ferielønn som utbetales i henhold til Ferielovens bestemmelser regnes som lønn og er dermed gjenstand for trekk av kontingent. Dette gjelder ikke for pensjonister og uføre det første året uten lønnsinntekt.

Omsorgslønn er lønn med pensjonsopptjening og er gjenstand for trekk av kontingent.

Retningslinjer til § 8.5

Forbundsstyret skal godkjenne både innføring, oppheving og endring av lokal tilleggskontingent.

Retningslinjer til § 8.8

Medlem som er skyldig kontingent, skal kontaktes snarest mulig for oppfølging av medlemskapet.

Medlemmet mottar krav 1 måned etter den perioden kravet gjelder for. Purring sendes 1 måned etter det første kravet. Purringen (melding til medlemmet) skal inneholder opplysning om at medlemskapet kan bli strøket dersom kontingenten ikke blir betalt ved forfall.

Fagforeningen skal selv kontrollere hvem som står i fare for å bli strøket. (Se til enhver tid gjeldende rutine for rapportering.) Rapport om innmelding og utmelding, må hentes ut av medlemsregisteret minst hver måned, og gir grunnlag for oppfølging av disse medlemmene.

Retningslinjer til § 11 Fagforeningen

Retningslinjer til § 11.1.1

Det er årsmøtet som fatter vedtak om endring av fagforeningens navn.

Fagforeningene har plikt til å registrere seg i Enhetsregisteret.

Retningslinjer til § 11.2.1

Styret i fagforeningen ivaretar arbeidsmiljøaktiviteten.

Ett av styremedlemmene i fagforeningen skal ha et særlig ansvar for denne aktiviteten. Arbeid med helse, miljø og sikkerhet på forskjellige arbeidsplasser og tariffområder skal legges inn i fagforeningens handlingsplan.

Ett verneombud fra en av virksomhetene i fagforeningens organisasjonsområde skal tiltre fagforeningens styre med tale- og forslagsrett.

Retningslinjer til § 11.2.6

Medlemmet skal registreres i medlemsregisteret i forhold til lønns- og arbeidsvilkår, yrke/utdanning. Det er særlig viktig at stillingskode, arbeidssted, tariffområde, yrke/utdanning, e-postadresse og mobilnummer til enhver tid er riktig registrert.

Innmeldinger effektueres av det organisasjonsledd som mottar innmeldingen. Fagforeningen har ansvar for å kontrollere og ajourføre foreningens medlemsbevegelser minst 1 gang pr. måned. Forbundsregionen melder fra til arbeidsgiver om nye medlemmer som skal registreres for trekk av kontingent. Tilsvarende har forbundsregionen ansvar for å melde fra til arbeidsgiver om utmeldte som ikke lenger skal trekkes.

Har medlemmet to arbeidsgivere skal det betales kontingent hos begge arbeidsgivere. Samlet kontingent skal ikke overstige gjeldende maksimumskontingent. Medlemmet skal registreres i medlemsregisteret hos den arbeidsgiver hvor vedkommende har størst stilling. Premie for obligatoriske forsikringer og OUO trekkes bare hos denne arbeidsgiveren.

Dersom et medlem skifter til en arbeidsplass der en annen fagforening organiserer hovedtyngden av medlemmene skal vedkommende overføres til denne fagforeningen.

Når fagforeningen/Fagforbundet får melding om at et medlem er blitt alders- eller uførepensjonist, skal endringen registreres i medlemsregisteret. Når det gjelder uførepensjonister skal det kreves dokumentasjon.

Fra den dato medlemmet melder fra til fagforeningen/Fagforbundet om slik endring og fram til utgangen av dette året, betales ingen kontingent. Deretter betaler medlemmet pensjonistkontingent. Medlemmer som er fylt 75 år er fritatt for kontingent.

For å bli registrert som uførepensjonist må medlemmet ha trådt helt ut av arbeidslivet og ikke motta lønn fra en arbeidsgiver.

Dersom medlemmet senere trer inn i arbeidslivet igjen, helt eller delvis, skal det betales kontingent som yrkesaktiv.

Alders- og uførepensjonister kan da ha lønnsinntekt tilsvarende folketrygdens grunnbeløp uten at det skal trekkes kontingent av opptjent lønn.

Dersom uføretrygden er gitt med tilbakevirkende kraft, tilbakebetales ikke allerede innbetalt kontingent.

Fagforbundets 25-års jubileumsmerke

Etter 25 års medlemskap i Fagforbundet skal medlemmet få tildelt Fagforbundet jubileumsmerke med diplom. Fagforeningen deler ut jubileumsmerke og har ansvaret for oppfølgingen, herunder å registrere utdelingsdato i medlemsregisteret.

Jubileumsmerkene betales av fagforeningen.

Medlemsperioden inkluderer medlemskap i tidligere Norsk Helse- og Sosialforbund og Norsk Kommuneforbund.

Oversikt over medlemmer som har vært medlem i 25 år kan fagforeningen finne i medlemsregisteret.
(«ME-R-9006 Jubileumsmedlemmer» i Fane 2)

25-års jubileumsmerke bestilles i Fagforbundets nettbutikk under overskriften jubileumsmerker. Ved bestilling oppgis antall nåler og diplomer som bestilles, dato for utdeling av merkene og adressen merkene skal sendes til.

Bestilling sendes to måneder før utdeling.

LOs 40-årsmerke med diplom

Etter 40 års sammenhengende medlemskap i LO, skal medlemmet få tildelt LOs 40 års merke med diplom. Fagforeningen deler ut LOs 40 års merke og har ansvaret for oppfølgingen, herunder å registrere utdelingsdato i medlemsregisteret. Merket betales av forbundet.

Oversikt over medlemmer som har vært medlem i 40 år kan fagforeningen finne i medlemsregisteret. («ME-R-9006 Jubileumsmedlemmer» i Fane 2).

LOs 40-årsmerke med diplom bestilles i Fagforbundets nettbutikk under overskriften jubileumsmerke.

Ved bestilling oppgis antall merker og diplomer som bestilles, dato for utdeling av merkene og adressen merkene skal sendes til.

Bestilling sendes to måneder før utdeling.

Utbetalinger fra stønadskassen

Alle betalende medlemmer, med unntak av bimedlemmer, har rettigheter i stønadskassen. Stønaden utbetales ved medlemmets død. Fagforeningene har i den grad det er mulig, plikt til å underrette etterlatte om stønadskassens utbetalinger.

Retningslinjer til § 11.3.6

Revisor skal ikke bare se på om regnskapet er ført riktig, men skal også sjekke at utbetalinger er gjort i henhold til styrevedtak og Fagforbundets vedtekter.

Retningslinjer til § 11.5.1

Leder og opplæringsansvarlig skal ikke velges samme år som nestleder og kasserer. Kasserer kan ikke ha verv som leder eller nestleder.

Retningslinjer til § 11.6.1

Vedtak om oppløsning, deling og sammenslåing av fagforeninger skal vedtas på årsmøtet. Ved sammenslåing

av to eller flere fagforeninger beholdes det laveste nummeret i medlemsregisteret der dette har en historisk betydning.

Før vedtak om sammenslåing fattes skal fagforeningene ha oversikt over fagforeningenes aktiva og passiva. Spesielt viktig er her eierandeler i Folkets Hus, hytter, og andre sameier der vedtekter tilsier at eierandeler skal innløses ved oppløsning av forening.

Etter at vedtak om oppløsning, deling eller sammenslåing er fattet i fagforeningenes årsmøter, skal forbundsregionens styre vedta sammenslåingen, jfr. § 13.4.2. Forbundsregionens vedtak sendes forbundet sentralt.

Dersom sammenslåingen krysser forbundsregionsgrenser, sendes saken til forbundsstyret for endelig godkjenning, ref. § 19.1.

Forbundsregionen bistår fagforeningen med endringer i medlemsregisteret.

Den nye fagforeningen sørger for at arbeidsgivere får de nødvendige meldinger om medlemmers kontingenttrekk.

Viser for øvrig prosedyrebeskrivelse for oppløsning, deling og sammenslåing av fagforeninger.

Retningslinjer til § 11.7.4

Med virksomhet menes både virksomheten totalt og undervirksomheter. Ved større virksomheter kan det være klubber på forskjellig nivå. Klubbene bygges opp i

henhold til den enkelte virksomhets tillitsvalgthordning etter aktuell hovedavtale.

Retningslinjer til § 11.8.1

Årskonferansene for yrkesseksjonene, avholdes senest 21 dager etter fagforeningens årsmøte.

Retningslinjer til § 11.9.1

Årskonferansen for ungdom avholdes senest 21 dager etter fagforeningens årsmøte.

Retningslinjer til § 11.9.2

Årskonferansen for pensjonister avholdes senest 21 dager etter fagforeningens årsmøte.

Retningslinjer til § 12 Når flere fagforeninger organiserer arbeidstakere hos samme arbeidsgiver

1. Når det er minst to fagforeninger med medlemmer ansatt hos samme arbeidsgiver, skal det opprettes et koordineringsledd for å samordne arbeidet i forhold til arbeidsgiver. Det samme gjelder fagforeninger som har medlemmer innen et samarbeidstiltak mellom arbeidsgivere.
2. Et koordineringsledd skal forankres i den ordinære strukturen med fagforeninger og forbundsregioner og deres valgte ledelse, og skal være fagforeningenes og forbundsregionenes forlengede arm i arbeidet overfor arbeidsgivere som omfatter flere fagforeninger/forbundsregioner og fatter bindende vedtak.

Koordineringsleddene skal:

- koordinere virksomheten på vegne av fagforeningene og forbundsregionene de representerer.
- sørge for at tillitsvalgte etter aktuell hovedavtale blir valgt og fungerer, og bestemme hvordan de velges innen rammene av denne og forbundets retningslinjer for valg. Koordinere prosessen med valg av ansattrepresentanter, påse at sentrale samarbeidsavtaler følges og inngå lokale avtaler med andre forbund om samarbeid der dette er nødvendig.
- påse at vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram og vedtak fattet av overordnede organ følges opp i forhold til aktuell arbeidsgiver.

3. Forbundsregionen har ansvaret for å opprette koordineringsledd når virksomheten finnes kun innen én forbundsregion. Forbundsregionen innkaller til det første møtet i koordineringsleddet. Følgende er representert i et koordineringsledd innen én forbundsregion:

- Styrerepresentanter fra fagforeninger med medlemmer ansatt i virksomheten, fortrinnsvis bør leder være representert.
- Overordnede tillitsvalgte i virksomheten.
- Fagforbundets ansattrepresentanter fra virksomhetens styre.
- Forbundsregionen kan velge å være fullverdig medlem i et slikt koordineringsledd.

Eventuell konserntillitsvalgt, aktuelle kompetansesentre, forbundsregionen samt hovedverneombud, når dette er medlem i Fagforbundet, har møterett.

4. Når virksomheter dekker flere forbundsregioner skal det opprettes koordineringsledd som nevnt i pkt 3. De aktuelle forbundsregioner har ansvar for å kalle inn til første møte. Forbundet sentralt kan bistå med innkallingen til dette møtet ved behov. Forbundsregionene er fullverdige medlemmer i koordineringsledd som dekker flere forbundsregioner når karakteren av virksomheten tilsier det. I slike koordineringsledd har en forbundsregion sekretariatsansvar.
5. Forbundet sentralt har ansvaret for å opprette regionale koordineringsledd i overordnede virksomheter som regionale helseforetak og liknende. Innkallingen til første møte skjer på vegne av forbundstyret og ivaretas av kompetansesentrene. Følgende er representert i et slikt regionalt koordineringsledd:
 - Styret i aktuelle forbundsregioner med medlemmer ansatt i virksomheten, fortrinnsvis ved leder.
 - Konserntillitsvalgt eller liknende funksjon.
 - Fagforbundets ansattrepresentanter fra virksomhetens styre
 - Et kompetansesenter skal ha sekretariatsfunksjon.

Forbundsstyrets arbeidsutvalg og kompetansesentrene i regionen har møterett.

6. Det skal opprettes et styre i koordineringsleddet. Styret skal ivareta koordineringsleddets ansvar mellom møtene i koordineringsleddet. Et styre skal sammensettes av representanter fra fagforeningsstyrrer/regionsstyrer og representanter fra valgte etter hovedavtalen. Representantene for fagforenings-

styrer/regionsstyrer skal utgjøre flertallet i styret, og en av disse skal være leder. Styret kan velge et arbeidsutvalg eller delegere fullmakter.

7. Representanter for fagforeningsstyrer/regionsstyrer har møterett i Fagforbundets organer etter hovedavtale, slik som i utvalg av tillitsvalgte eller liknende, jf. § 11.7, Forbundets organisasjonsledd på virksomhetsnivå, klubben.

Retningslinjer til § 13 Forbundsregionen

Retningslinjer til § 13.2.5

Revisjonen av forbundsregionens regnskaper skal skje i henhold til generelle revisjonsbestemmelser vedtatt i forbundet sentralt.

1. Revisjons- og kontrollkomiteen er ansvarlig overfor regionsmøtet.
2. Revisjons- og kontrollkomiteen skal revidere og føre tilsyn med forbundsregionens virksomhet og påse at den følger vedtekter, forbundets retningslinjer, handlingsplan og vedtak i forbundsstyret/landsstyret.
3. Revisjons- og kontrollkomiteen skal gjennomgå protokollene fra de organer som forplikter forbundsregionen for å sikre at vedtak som fattes er i samsvar med vedtekter og fullmakter.
4. Revisjons- og kontrollkomiteen har ansvar for å påse at handlingsplaner og budsjett for forbundsregionen blir fulgt opp.

5. Revisjons- og kontrollkomiteen kan til enhver tid forlange seg forelagt dokumenter og korrespondanse og kreve at tillitsvalgte og ansatte gir de opplysninger som de mener er nødvendig for å utføre sitt verv.
6. Revisjons- og kontrollkomiteen skal føre protokoll fra sine møter.
7. Revisjons- og kontrollkomiteen avgir beretning til forbundsregionens regionsmøte/representantskap. jf. vedtektene § 13.4.4.

Retningslinjer til § 13.3.1

Styret for forbundsregionen er medlem med fulle rettigheter i representantskapet, se sammensetning av regionsstyret i vedtektenes § 13.4.1

Retningslinjer til § 13.3.2

$$\frac{\text{Antall representanter til yrkesseksjonene}}{\text{100}} = \frac{\text{Antall fagforeningsrepresentanter totalt} \times 20}{\text{100}}$$

$$\frac{\text{Antall representanter til yrkesseksjonene} \times 15}{\text{100}} = \text{Grunnrepresentasjon pr yrkesseksjon}$$

Antall representanter til yrkesseksjonene ÷ grunnrepresentasjon pr yrkesseksjon = resterende representanter til fordeling.

Resterende representanter skal så fordeles mellom yrkesseksjonene etter antall yrkesaktive medlemmer.

Dette gjøres på følgende måte:

Yrkesaktive medlemmer yrkesseksjon kirke, kultur og oppvekst.

Sum yrkesaktive medlemmer totalt

= yrkesseksjonens andel resterende representanter

Resterende representanter X yrkesseksjonens andel

= antall resterende representanter for yrkesseksjon kirke, kultur og oppvekst.

Samme regnestykker gjøres for de øvrige yrkesseksjonene.

Summen av de 4 regnestykkene skal bli samme antall som resterende representanter til fordeling.

Avrundingsregler

Benytt kun 2 siffer bak komma. Tall til og med 0,49 avrundes til 0 og tall fra og med 0,50 avrundes til 1.

Antall representanter per yrkesseksjon blir da: Grunnrepresentasjon pluss antall resterende representanter.

Retningslinjer til § 13.4.2

Med disse bestemmelsene i vedtektene menes at forbundsregionens styre har en rett og plikt til å ta opp med styret i fagforeningen alle forhold som på en eller annen måte er i strid med forbundets interesser. Slike saker skal løses gjennom samarbeid mellom styret i forbundsregionen og styret i fagforeningen. Begge styrer har både rett og plikt til å bidra til at saken kan løses til beste for forbundets interesser.

I de tilfeller der saken ikke løses ved samarbeid, skal regionsstyret orientere den sentrale politiske ledelse. Regionsstyret kan innkalle til medlemsmøte i fagforeningen etter å ha varslet fagforeningens styre. Regionsstyret sender melding om saken til forbundsstyret, og har en rett og plikt til å sørge for at et lovlig fattet vedtak blir gjennomført i fagforeningen.

I tilfeller der det oppstår forhold som faller inn under § 10 om eksklusjon og suspensjon, skal regionsstyret igangsette behandling etter vedtektenes bestemmelser.

Retningslinjer til § 13.5.1

I tillegg til delegatene fra fagforeningene møter yrkesseksjonsstyret i regionskonferansen med fulle rettigheter.

Regionskonferansen for yrkesseksjonene avholdes senest 21 dager etter regionsmøtet.

Regionskonferansen oversender forslag på yrkesseksjonenes representanter med vara til landsmøtet. Forslagene oversendes den nasjonale yrkesseksjonens styre/valgkomite innen 21. april.

Retningslinjer til § 13.6.1

Forbundsregionen velger selv hvordan de ønsker at regionskonferansen for ungdom skal settes sammen i forhold til representasjon fra fagforeningene, men den enkelte fagforening skal som et minimum være representert med en delegat til regionskonferansen for ungdom.

De faste medlemmene i Ungdomsutvalget møter som delegater til regionskonferansen med fulle rettigheter.

Regionskonferansen for ungdom skal blant annet behandle rapporter om Fagforbundets ungdomsarbeid de siste to årene. Videre skal den vedta handlingsplan for neste periode.

Ungdomsutvalget velges på regionsmøtet. Leder er representant og nestleder er personlig vararepresentant til regionsstyret.

Student- og elevforum

1. For student- og elevmedlemmer innen forbundsregionen, skal ungdomsutvalget opprette et student- og elevforum tilknyttet forbundsregionens ungdomsorganisering og utpeke leder av dette. Forumet skal være på minimum 3 medlemmer. Dersom det er mulig kan det opprettes ett forum for studenter og ett forum for elever.
2. Regionsstyret har ansvaret for at det opprettes et student- og elevforum.
3. Forumet har en rådgivende funksjon overfor forbundsregionens ungdomsutvalg og ungdomsutvalget kan delegere enkeltoppgaver til forumet slik som verving og gi tilbud til medlemmer på utdanningsinstitusjonene.

Retningslinjer til § 14 Landsmøtet

Retningslinjer til § 14.4

Senest 6 måneder før landsmøtet holdes, sender forbundet melding til yrkesseksjonene, forbundsregionene og fagforeningene om hvor mange delegater yrkesseksjonene og forbundsregionene får etter den vedtatte fordelingen.

Til landsmøtet i 2021 møter forbundsregionene med det antall delegater fylkeskretsene i ny forbundsregion til sammen møtte med i landsmøtet 2017. Dette innebærer at siste avsnitt i § 14.4 ikke kan legges til grunn ved landsmøtet i 2021.

1. For å være valgbar som delegat må medlemmet ha vært organisert i LO i minst 9 måneder, derav 6 måneder i Fagforbundet, før landsmøtet holdes.
2. Ved valg av delegater skal det tas hensyn til en rimelig fordeling etter kjønn, yrke og geografisk tilknytning (jf. § 5 i vedtektene). Valgene skal foregå etter at den foreløpige sakslisten til landsmøtet er behandlet.
3. Yrkesseksjonenes delegater til landsmøtet og vara-delegater i rekke velges av en samling for de regionale lederne av yrkesseksjonene, jfr vedtektenes § 20.2, etter innstilling fra styret/en valgkomite. Frist for innsending av forslag til delegater fra regionskonferansen jf retningslinjene 13.5.1 er 21. april.
4. Ungdoms- og pensjonistorganiserings delegater og varadelegater i rekke til landsmøtet velges av en

samling for de regionale lederne i henholdsvis ungdoms- og pensjonistorganiserings. Jfr vedtektenes §§ 21.1 og 21.2. etter innstilling fra styret/en valgkomite. Det fastsettes en frist for innsending av forslag til delegater fra regionskonferansen, ungdoms- og pensjonistutvalgene.

5. Forbundsregionens delegater til landsmøtet og varadelegater i rekke velges av regionsmøtet eller forbundsregionens representantskap. Fagforeningene kan foreslå inntil 6 delegater og 6 varadelegater og sende forslaget til forbundsregionen. Regionsstyret fastsetter fristen for innsending av forslag på delegater fra fagforeningene i forbundsregionen. Styret i forbundsregionen fungerer som valgkomité – og kan selv foreslå delegater. Forslag til valg av delegater settes opp i nummerorden. Forbundsregionens leder bør være med i forslaget. På grunnlag av de innkomne forslagene velger forbundsregionen delegater og varadelegater i rekke.
6. Melding med nødvendige fullmakter og opplysninger på delegater og varadelegater fra forbundsregionen sendes elektronisk til forbundet.
7. Melding med nødvendige fullmakter og opplysninger på yrkesseksjonenes delegater og varadelegater sendes elektronisk til forbundet.
8. Suppleringsvalg foretas av regionsstyret/sentralt yrkesseksjonsstyre. Denne myndigheten kan delegeres. Det må fattes et eget vedtak om dette.

Retningslinjer til § 17 Landsstyrets myndighetsområde

Retningslinjer til § 17.2

Suppleringsvalg skal foretas etter innstilling fra styret i yrkesseksjonene, ungdoms- og pensjonistutvalgene når tillitsvalgte fra disse organiseringene fratrer i perioden.

Retningslinjer til § 17.8

1. Når LO har fordelt antall kongressrepresentanter til forbundene, foretar forbundsstyret en fordeling til hver forbundsregion, med fradrag av landsstyrets medlemmer og lederne av kompetansesentrene. Forbundsregionenes representasjon beregnes ut fra medlemstallet i foregående kvartal.
2. Forbundsregionene som får representasjon tilskrives om antall representanter og vararepresentanter hver forbundsregion kan foreslå. Listen skal inneholde tre navn i prioritert rekkefølge. (Representanter og vararepresentanter fra samme forbundsregion). Forbundsregionene som ikke får representasjon skal foreslå tre navn i prioritert rekkefølge som stilles til disposisjon når vara til AU-medlemmer og kompetansesenterledere velges, og i situasjoner hvor det blir forfall på disse varalistene. Slikt valg av vara skal ta hensyn til medlemstallet i de aktuelle forbundsregionene. Vara for ungdomsrepresentantene hentes fra Ungdomsutvalgets medlemmer og varamedlemmer.
3. I forbundsregionens forslag skal det tas hensyn til geografi, yrkesgrupper og kjønn jr. § 5 Likestilling.

4. Forbundsregionenes forslag til representanter sendes forbundet innen den frist som er angitt.
5. Forbundsstyret er valgkomité og forbereder saken til landsstyret, som foretar det endelige valget av representanter med personlige vararepresentanter til Landsorganisasjonens kongress.

Retningslinjer til § 17.12

1. Valgkomiteen for landsmøtet velges på landsstyremøte senest 3 måneder før landsmøtet avholdes.
2. Valgkomiteen sammensettes med en representant fra hver forbundsregion, en representant fra hver av de ulike yrkesseksjonene, pensjonistorganisaseringen, ungdomsorganisaseringen, samt to representanter fra landsstyret.
3. Valgkomiteen har til oppgave å innstille på kandidater for de valg som skjer på landsmøtet jf. § 14.19.
4. Valgkomiteen bestemmer selv sin arbeidsform.

Retningslinjer til § 20 Yrkesseksjonene sentralt

Retningslinjer til § 20.1

Det avholdes landskonferanse i den enkelte yrkesseksjon hvert 4. år, senest 4 uker etter landsmøtet. Konferansen sammensettes av representanter valgt på regionsmøtet jf. §13.2.4. Landskonferansen avholdes ikke samtidig med landskonferansene for ungdom og pensjonist.

Senest 10 måneder før landskonferansen holdes, sender det nasjonal yrkesseksjonsstyret melding til forbundsregionene om hvor mange delegater yrkesseksjonene får etter den vedtatte fordelingen.

Senest 10 måneder før landskonferansen holdes, sender det nasjonale yrkesseksjonsstyret melding til forbundsregionene om tidspunkt for landskonferansen.

Det nasjonale yrkesseksjonsstyret innkaller til landskonferansen på bakgrunn av ovennevnte nøkkel for fordeling av representanter. Melding med nødvendige fullmakter og opplysninger om yrkesseksjonenes delegater og varadelegater til landskonferansen registreres av forbundsregionen i landskonferanse-systemet innen 1.april.

Hver landskonferanse har 100 delegater. Delegatene er fordelt forholdsmessig etter antall yrkesaktive medlemmer i yrkesseksjonen i forbundsregionen per 1. januar i det året landskonferansen finner sted. Hver forbundsregion skal være representert med 3 representanter før fordeling foretas etter forholdstallsprinsippet. Til landskonferansen i 2021 møter forbundsregionene med det antall delegater fylkeskretsene i ny forbundsregion til sammen møtte med til landskonferansen 2017.

Medlemmene i det sentrale yrkesseksjonsstyret møter på landskonferansen med fulle rettigheter i tillegg til delegatene valgt på regionsmøtet.

Ved beregning av antall representanter tas utgangspunkt i antall yrkesaktive medlemmer i yrkesseksjonen. Yrkesseksjonens valgte representanter er å anse som representanter for alle yrkesgruppene som er tilknyttet yrkesseksjonen.

Det sentrale yrkesseksjonsstyret kan i tillegg innkalle representanter uten stemmerett fra yrkesseksjonens nettverks-/faggrupper til konferansen.

Følgende saker skal behandles av landskonferansen:

- Konstituering
- Yrkesseksjonens faglige og økonomiske beretning tas til orientering
- Innkomne saker
- Yrkesseksjonens hovedlinjer vedtas i tråd med vedtak fattet på landsmøtet

Retningslinjer til § 20.2

Innkalling til landskonferansen sendes delegatene senest 6 måneder før landskonferansen.

Sakspapirer sendes delegatene senest 3 måneder før landskonferansen. Forslagsfristen for yrkesseksjonsstyret i forbundsregionene til hovedlinjene for yrkesseksjonene er 1. mai samme år som landskonferansen avholdes.

Innkaller til en ledersamling for de regionale lederne av yrkesseksjonene som sammen med det nasjonale yrkesseksjonsstyret skal velge yrkesseksjonens delegater til landsmøtet innen 30. april samme år som landskonferansen avholdes.

Innkaller til en ledersamling for de regionale lederne av yrkesseksjonene som sammen med det nasjonale yrkesseksjonsstyret skal foreslå representanter i henhold til vedtakene §§ 14.19.1, 14.19.2, 14.19.3 og 14.19.4.

Forslagene fremmes overfor Fagforbundets valgkomité.

Samlingen avholdes innen utgangen av juni samme år som landsmøtet avholdes.

Dersom leder for den regionale yrkesseksjonen sitter i det nasjonale yrkesseksjonsstyret møter nestleder fra det regionale yrkesseksjonsstyret.

Melding om tidspunkt for ledersamlingen for de regionale lederne av yrkesseksjonene sendes senest 3 måneder før samlingen til forbundsregionen.

Retningslinjer til § 21 Ungdom og pensjonister

Retningslinjer til § 21.1

Fagforbundets landskonferanse for ungdom avholdes hvert annet år. I landsmøteåret avholdes konferansen senest 4 uker etter Fagforbundets landsmøte. De faste medlemmene i det sentrale ungdomsutvalget møter som delegater til landskonferansen med fulle rettigheter.

Sammensetning

Fordeling av delegater fra forbundsregionen til landskonferansen for ungdom beregnes etter følgende skala:

Fra 0 til 1000 medlemmer	3 delegater
Fra 1001 til 1750 medlemmer	4 delegater
Fra 1751 til 2500 medlemmer	5 delegater
Fra 2501 til 3250 medlemmer	6 delegater
Fra 3251 til 4000 medlemmer	7 delegater
Fra 4001 til 5500 medlemmer	8 delegater
Over 5501	9 delegater

Det er antallet medlemmer på 30 år eller yngre per 1. januar i det året landskonferansen for ungdom avholdes som avgjør hvor mange delegater den enkelte forbundsregion skal være representert med. Det velges tilsvarende antall vararepresentanter som antall delegater. Vararepresentantene velges i rekke.

Til landskonferansene i 2019 og 2021 møter forbundsregionene med det antall delegater fylkeskretsene i ny forbundsregion til sammen møtte med til landskonferansen 2017.

I tillegg kan den enkelte forbundsregion sende en observatør med tale- og forslagsrett til landskonferansen for ungdom.

Landskonferansen skal behandle:

- Konstituering
- Handlingsplan i tråd med vedtak fattet på landsmøtet
- Behandle saker relatert til ungdomsspørsmål

Forslag som ønskes behandlet på landskonferansen skal være innsendt senest 2 måneder før landskonferansen avholdes.

Forslag til landskonferansen fremmes via ungdomsutvalget i forbundsregionen.

Saksdokumenter til landskonferansen sendes ut til delegatene minst 2 uker på forhånd.

Sentralt ungdomsutvalg har rett til å sette fram forslag til landskonferansen for ungdom. Forslagene fra fagforningene og forbundsregionenes ungdomsutvalg må være det sentrale ungdomsutvalg i hende senest fire måneder før landskonferansen avholdes.

Ungdomsutvalget skal i det året landsmøtet avholdes, innkalle til en samling for de regionale lederne i Fagforbundet ung, som sammen med ungdomsutvalget skal:

- velge ungdomsdelegater til landsmøtet
- foreslå kandidater til: leder, nestleder, øvrige medlemmer/varamedlemmer i ungdomsutvalget og dermed ungdomsorganiserings representanter til forbundsstyret/landsstyret overfor landsmøtets valgkomité
- foreslå en av hvert kjønn som kan velges til landsmøtets valgkomité

Jf. §§ 14.19.2, 14.19.3 og 14.19.4.

Retningslinjer til § 21.2

Landskonferansen for pensjonister holdes hvert 2. år. I landsmøteåret avholdes konferansen senest 4 uker etter Fagforbundets landsmøte.

Landskonferansen består av:
2 delegater fra hver forbundsregion og det sentrale pensjonistutvalget.

Til landskonferansene i 2019 og 2021 møter forbundsregionene med det antall delegater fylkeskretsene i ny forbundsregion til sammen møtte med til landskonferansen 2017.

Landskonferansen skal behandle:

- konstituering
- handlingsplan i tråd med vedtak fattet på landsmøtet
- behandle saker relatert til alders- og uførespørsmål

Forslag som ønskes behandlet på landskonferansen skal være innsendt senest 2 måneder før landskonferansen avholdes.

Forslag til landskonferansen fremmes via pensjonistutvalget i forbundsregionen. Sentralt pensjonistutvalg har rett til å sette fram forslag til landskonferansen.

Saksdokumenter til landskonferansen sendes ut til delegatene minst 2 uker på forhånd.

Sentralt pensjonistutvalg skal i det året landsmøtet avholdes, innkalle til en samling for de regionale lederne i pensjonistorganisasjonen, som sammen med pensjonistutvalget skal:

- velge pensjonistdelegater til landsmøtet
- foreslå kandidater til: leder, nestleder, øvrige medlemmer/ varamedlemmer i det sentrale pensjonistutvalget og dermed pensjonistorganisasjonens representanter til forbundsstyret/ landsstyret overfor landsmøtets valgkomité

Jf. §§ 14.19.2, 14.19.3 og 14.19.4.

Pensjonistforbundet

Representanter til ulike verv i Pensjonistforbundet oppnevnes av forbundsstyret etter innstilling fra det sentrale pensjonistutvalget.

Retningslinjer til § 23 Konfliktfond

Retningslinjer til § 23.1

Fagforbundet skal ha et konfliktfond som svarer til minst kr 1500,- pr. yrkesaktiv medlem, jf. «retningslinjer for stønad under arbeidsstans», (Andre retningslinjer).

Retningslinjer til § 24 Kontrollkomiteen

Kontrollkomiteen står som landsmøtevalgt organ til ansvar overfor landsmøtet. Kontrollkomiteens ansvarsområde er forbundets virksomhet uavhengig av hvordan virksomheten er organisert. Kontrollkomiteen skal:

1. Føre tilsyn med forbundets virksomhet og påse at lover og forskrifter, vedtekter og vedtak i forbundets beslutende organer, vanlig organisasjonsmessig praksis samt fagforeningspraksis blir fulgt. Det forutsettes at komiteen legger spesiell vekt på den økonomiske siden av forbundets virksomhet.
2. Påse at forbundets sentrale apparat følger opp budsjettfullmaktene om at de budsjettansvarlige kontrollerer at rammeoverføringene og andre midler som kanaliseres via forbundsregioner og foreninger blir brukt i henhold til forutsetningene som er nedfelt i budsjett eller andre vedtak.

3. Gjennomgå protokollene fra de organ som forplikter forbundet for å sikre at vedtak som fattes er i samsvar med vedtekter og fullmakter.
4. Påse at handlingsplaner og budsjett blir fulgt opp. Kontrollkomiteen kan til enhver tid forlange seg forelagt forbundets dokumenter og korrespondanse, og kreve at tillitsvalgte og ansatte gir de opplysninger som komiteen mener er nødvendig for å utføre sine verv.
5. Føre protokoll fra sine møter. Kontrollkomiteen bestemmer selv når og hvordan den skal arbeide ut fra de vedtak som er gitt på landsmøtet. Ingen andre organer eller personer kan pålegge komiteen begrensninger.
6. Avgi beretning om sitt arbeid til møter som behandler årsberetning og regnskap og hvilke konklusjoner den har trukket for sitt ansvarsområde.
7. Holde seg orientert om revisjonenes oppgaver og påse at revisjonen fungerer som forutsatt i henhold til vedtekter og avtaler.
8. Samarbeide med revisjonen slik at felles ressurser brukes på en effektiv måte.

Kontrollkomiteen og revisjonen har et selvstendig ansvar for hvert av sine områder. Disse områder vil i praksis gå noe i hverandre, så det er naturlig at komiteen har et nært samarbeid med forbundets revisjon.

For vurdering av den økonomiske informasjon og kvalitet i systemer og rutiner, er det naturlig at komiteen bygger på opplysninger og resultater fra internkontroll- og revisjonsarbeidet.

Andre retningslinjer

Retningslinjer for valg og avstemninger i Fagforbundet

Valg

1. Ved valg må man være oppmerksom på vedtektenes bestemmelser om hvilke verv som skal velges ved særskilt valg.
2. Hovedintensjonene med avstemningsreglene er å sikre at den som blir valgt har tillit hos flertallet av de stemmeberettigede.
3. Dersom det er flere enn én kandidat til vervet, foregår valget ved skriftlig avstemning.
4. Den enkelte stemmeberettigede skal forholde seg til tre alternative framgangsmåter.
 - A. Stemme på en av kandidatene
 - B. Stemme blankt
 - C. Avholde seg fra å stemme.

Alternativ A og B er «Avgitte stemmer» og skal telle med.

Alternativ C er «ikke avgitte stemmer» og skal ikke telle med.

1. Den kandidaten som har fått flertall (over 50 %) av de avgitte stemmer, (alternativ A + B) er valgt.
2. Dersom ingen har fått flertall av de avgitte stemmer, skal det foretas omvalg mellom de to som har fått flest stemmer.
3. Når omvalg foretas, er det ikke anledning til å stemme blankt, men det er anledning til å avholde seg fra å stemme. Dersom noen likevel stemmer blankt, skal dette betraktes som ikke avgitt stemme.
4. Får to kandidater likt stemmetall ved 2. gangs avstemning, foretas loddrekning.

Eksempler på valg hvor det er mer enn én kandidat til vervet:

1.3 kandidater – 32 stemmeberettigede

Resultat etter første avstemning:

A	14 stemmer
B	10 stemmer
C	3 stemmer
Blanke	3 stemmer
Avholdt seg	2 stemmer

Her må man ha bundet omvalg mellom A og B (ikke anledning til å stemme blankt.)

B	16 stemmer
A	14 stemmer
C	2 stemmer

B har fått 16 av 30 stemmer (B+A) og er dermed valgt. Stemmer avgitt for C er å regne som «ikke avgitte stemmer».

2.2 kandidater – 32 stemmeberettigede

Resultat etter første avstemning:

A	15 stemmer
B	13 stemmer
Blanke	3 stemmer
Avholdt seg	1 stemme

A har ikke flertall av de avgitte stemmer (31) og omvalg må foretas.

Resultat omvalg:

B	16 stemmer
A	15 stemmer
Avholdt seg	1 stemme

B er valgt.

3.2 kandidater – 32 stemmeberettigede

Resultat etter første avstemning:

A	15 stemmer
B	13 stemmer
Blanke	3 stemmer
Avholdt seg	1 stemme

A har ikke flertall av de avgitte stemmer (31) og omvalg må foretas.

Resultat etter omvalg:

A	15 stemmer
B	13 stemmer
Blanke	3 stemmer
Avholdt seg	1 stemme

I andre valgongang er det ikke anledning til å stemme blankt og disse stemmene blir derfor å betrakte som ikke avgitt. A har fått 15 av 28 avgitte stemmer og er dermed valgt.

Avstemninger

Praktiske regler til hjelp ved avstemninger:

1. Ett forslag

De som stemmer for forslaget forholder seg i ro – de som stemmer mot rekker en hånd i været (viser stemmetegn).

Hvis det er tvil om resultatet, ber dirigenten om kontravotering. De som stemmer for forslaget skal rekke en hånd i været (viser stemmetegn), de som stemmer mot skal forholde seg rolig.

Er det fortsatt tvil telles stemmene.

Det er ved voteringer viktig å være konsekvent med avstemningsprosessen slik at det alltid er de som er enige i forslaget/innstillingen som bes om å forholde seg i ro under avstemningen. (De som er enige i forslaget/innstillingen forholder seg i ro – mot forslaget/innstillingen, viser det ved stemmetegn – det stemmes.)

2. To eller flere forslag

I noen tilfeller kan flere forslag settes opp mot hverandre. I andre tilfeller må det stemmes over hvert enkelt av forslagene. Det er vanlig å stemme over de mest ytterliggående forslagene først. Hvordan man skal gå fram, må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Hovedintensjonene med avstemningsmåten skal være å sikre at det forslaget som blir vedtatt har reell oppslutning hos flertallet av de stemmeberettigede.

Framgangsmåten ved avstemningen er den samme som nevnt i pkt. 1.

3. Utsettelsesforslag

Dersom det kommer forslag fra salen om utsettelse, eller forslag som vil medføre utsettelse, så skal dette forslaget settes under avstemning med en gang. Dersom det kommer forslag om utsettelse skal diskusjonen om selve saken stoppes. Forsamlingen skal gis anledning til å diskutere utsettelsesforslaget og konsekvensene av det før en går til avstemning. Dersom utsettelsesforslaget blir vedtatt, er behandlingen av saken avsluttet inntil den skal tas opp på nytt.

4. Skriftlig avstemning.

Dersom én av møtedeltakerne forlanger det, gjennomføres skriftlig avstemning. Skriftlig avstemning skjer ved bruk av stemmesedler. Forslagene håndteres på samme måte som ved en åpen votering. Det bør velges et tellekorps ved skriftlige avstemninger.

5. Stemmelikhet – lederens dobbeltstemme.

Ved stemmelikhet er forslaget forkastet, unntatt på styremøter der lederen har dobbeltstemme.

I møter hvor det er innsendt forslag til en sak, og det foreligger en innstilling fra et styrende organ, er det innstillingen det stemmes over og ikke de enkelte forslag. Hvis forslagstiller ønsker å få stemt over sitt forslag må forslaget fremmes på nytt i møtet.

Retningslinjer for tariffkrav/tariffrevisjoner/ forståelse av overenskomster

Tariffkrav og tariffrevisjoner

1. Setter landsstyret fram krav om ny tariffavtale, må kravet godkjennes på forhånd av Landsorganisasjonen.
2. Plassoppsigelse kan foretas når sekretariatet i Landsorganisasjonen har gitt sin godkjenning i henhold til pkt. 1.
3. Fører ikke forhandlinger eller mekling fram og forbundet vil sette i verk arbeidsstans, må godkjenning innhentes fra sekretariatet i Landsorganisasjonen.
4. Om en tariffrevisjon omfatter flere fagforbund eller fag, har forbundet plikt til å overlate ledelsen av forhandlingene til et forhandlingsutvalg i samsvar med Landsorganisasjonens vedtekter § 14 pkt. 5.
5. Fagforening tilsluttet forbundet kan bare fremme krav om opprettelse av tariffavtaler eller si opp tariffavtale gjennom forbundets bestemmende organer.

6. Vil en fagforening fremme krav om endringer i lønn og arbeidsvilkår, skal saken først forberedes av fagforeningen og sendes til videre behandling på forbundsregionen.
7. Forbundet avholder tariffkonferanser i tilknytning til hovedoppgjørene. Forbundsstyret fastsetter form og ramme.
8. Fagforeningen kan ikke på egen hånd gå til plassoppgivelse.
9. Fagforeningen kan ikke på egen hånd iverksette arbeidsstans.

Tvist om forståelse av overenskomster

1. Er en overenskomst kommet i stand, skal man ved forhandlinger søke å løse tvister i tråd med bestemmelsene i aktuell Hovedavtale.
2. Det enkelte medlem skal så snart råd er bringe tvisten inn for den tillitsvalgte. Dersom det finnes grunnlag for det, skal saken søkes løst ved forhandlinger med arbeidsgiver, jf. den aktuelle hovedavtalen. Kommer en ikke til enighet ved disse forhandlingene, bringes saken inn til forbundet ved det aktuelle kompetansesenteret, som kan søke tvisten løst ved nye forhandlinger.
3. Det er viktig at både fagforeningen og forbundsregioner er orientert om slike saker.

Retningslinjer for avstemning over tarifforslag

1. Tarifforslag skal legges fram for de medlemmer interessetvisten gjelder. For at avstemningsresultatet skal gi et fullgodt uttrykk for viljen hos medlemmene skal det gjennomføres uravstemning.

2. Har flertallet av de medlemmer som interesselisten gjelder stemt for forslaget, er det vedtatt. Har flertallet stemt imot er det forkastet.
3. Blir ikke vilkåret i pkt. 2 oppfylt, er avstemningen ikke bindende med mindre 2/3 eller mer av de medlemmer interesselisten gjelder, har deltatt i avstemningen.
4. Har mindre enn 2/3 tatt del i avstemningen, og vilkårene etter pkt. 2 ikke er fylt, sender forbundsstyret melding om avstemningen med innstilling til sekretariatet i Landsorganisasjonen om forslaget bør vedtas eller forkastes.
5. Omfatter en tariffrevisjon også andre fagforbund forholdes som bestemt i Landsorganisasjonens vedtekter § 15 punkt 5 - 10.

Retningslinjer om arbeidsstans

1. Når samtykke til å iverksette arbeidsstans foreligger, skal fagforeningens styre utgjøre streikekomité.
2. Der det er flere fagforeninger som har berørte medlemmer, skal de sammen danne en «hovedstreikekomité» som har ansvaret for samordning av streiken i kommunen.
3. Dekker en fagforening flere arbeidsgivere skal det velges streikekomité hos den enkelte arbeidsgiver.
4. Fagforeningen har ansvaret for å organisere streiken, sette ut streikevakter, gi informasjon og ellers utføre de oppgaver som anses nødvendig.
5. Fagforeningen har også ansvaret for å registrere og følge opp hvilken streikestøtte den enkelte skal ha. Dette gjøres i medlemsregisteret (Fane 2). Forbundet sentralt utbetaler streikestøtten.

Retningslinjer for stønad under arbeidsstans

1. Arbeidsstans som er satt i verk i medhold av retningslinjer for arbeidsstans, gir medlemmer som omfattes av arbeidsstansen rett til stønad.
2. Forbundsstyret fastsetter stønadens størrelse. Streikestønad er ikke skattepliktig inntekt.
3. For å få rett til stønad, må det enkelte medlem ha vært i arbeid på det tidspunkt arbeidsstansen inntreffer.
4. Medlemmer som var syke da arbeidsstansen ble satt i verk, har krav på stønad fra den dagen de blir friskmeldt mot å legge fram legeattest. Sykemeldt medlem som får sykelønnen stanset, utbetales streikestønad.
5. Medlemmer som er utskrevet til verneplikt når arbeidsstans blir satt i verk, får stønad fra den dagen de blir dimittert.
6. Ved utbetaling av stønad trekkes skyldig kontingent.

Fagforbundets gullmerke med diplom

Gullmerket kan deles ut til medlem som i mer enn 20 år har utført aktivt arbeid i eller for forbundet:

1. Medlemmet må ha hatt tillitsverv i eller for forbundet, forbundsregionen, fagforeningen eller utvalg som vedkommende er valgt eller utpekt til, i til sammen 20 år.
2. Forbundsstyret tildeler gullmerke med diplom etter forslag fra forbundet sentralt, forbundsregion eller fagforening.
3. Tillitsverv i tidligere Norsk Helse- og Sosialforbund og Norsk Kommuneforbund medregnes.
4. Behandling av søknadene om gullmerke med diplom delegeres administrasjonen.

Søknad:

Søknad om gullmerke med diplom sendes
Fagforbundet, Postboks 7003 St. Olavs plass, 0130 Oslo
eller post@fagforbundet.no

Søknaden skal inneholde medlemsnummer, navn og
oversikt over alle tillitsverv medlemmet har hatt i 20 år.

omtanke • solidaritet • samhold

Fagforbundet • Trykk: Aktietrykkeriet 0518 • 35 000

FAGFORBUNDET